

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

Diplomová práce

2019

Bc. Nela Vejvodová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

Analýza diskurzu jezídké genocidy

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Nela Vejvodová

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: Mgr. Jan Daniel, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28. července 2019

Bc. Nela Vejvodová

Bibliografický záznam

VEJVODOVÁ, Nela. *Analýza diskurzu jezídké genocidy*. Praha, 2019. 56 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Daniel, Ph.D.

Rozsah práce: 126 545 znaků

Anotace

Jak reagovat na probíhající genocidu? Jak potrestat její pachatele? Lidstvo se v roce 2014 stalo svědkem další z novodobých genocid, likvidace celého etnika – a to když takzvaný Islámský stát zaútočil na severu Iráku na oblast, kterou po staletí obývali příslušníci malého, ale svébytného etnika jezídů. Tato diplomová práce se zabývá ustanovením diskurzu jezidské genocidy, tedy procesem uznání událostí za genocidu na mezinárodní úrovni. V práci zkoumám vymezení obětí i agresorů a mezinárodní reakci na genocidu, a to jak v mediální, tak politické oblasti. Pro ustanovení diskurzu jezidské genocidy totiž bylo zásadní odlišení obětí a násilí na nich páchaném od ostatních událostí. Stejně tak bylo důležité přesně pojmenovat pachatele genocidy a nebrat je jen jako potenciální geopolitickou hrozbu, ale jako původce jednoho z nejhorších zločinů, jaké lidstvo zná. Diskurz jezidské genocidy do velké míry určovali politici – a jak ve své práci ukazují, politický rozměr událostí zatlačil do pozadí ten humanitární a právní. Tyto všechny aspekty se na formování a udržování daného diskurzu.

Annotation

How to respond to ongoing genocide? How to punish her perpetrators? In 2014, world witnessed another modern genocide, the eradication of the whole ethnicity - the so-called Islamic State attacked an area in northern Iraq for centuries inhabited by members of a small but distinct ethnical group of Yazidi people. This diploma thesis deals with the establishment of discourse of Yazidi genocide, the process of recognition of events as genocide at the international level. In this work I investigate the definition of victims and aggressors and the international response to genocide, both in the media and political sphere. For the discourse of the Yazidi genocide was crucial to differentiate victims and violence against them from other events. Similarly, it was important to accurately name the perpetrators of genocide and treat them as a potential geopolitical threat, but as the cause of one of the worst crimes known to mankind. The discourse of the Yazidi genocide was largely determined by politicians - and, as I show in my work, the political dimension of events has pushed the humanitarian and legal ones behind. These all aspects take on the formation and maintenance of a given discourse.

Klíčová slova

Jezídové, genocida, Islámský stát, diskurz, analýza

Keywords

Yazidis, genocide, Islamic state, discourse, analysis

Title

Analysis of the Yazidi genocide discourse

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce Mgr. Janu Danielovi, Ph.D. za jeho ochotu, podnětné připomínky a čas, který mi věnoval. Chtěla bych také poděkovat své rodině, přátelům a kolegům, kteří mě v průběhu celého studia podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	2
1. GENOCIDA JAKO PRÁVNÍ, POLITICKÉ A AKADEMICKÉ TÉMA	4
1.1 Právní ukotvení genocidy – zločin podle mezinárodního práva.....	6
1.2 Nestátní aktéři a genocida.....	9
1.3 Genocida na půdě OSN.....	11
1.4 Zkoumání genocidy	13
1.4.1 Zkoumání genocidy jezídů	15
2. METODOLOGIE	18
2.1 Politický diskurz	22
2.2 Mediální diskurz	23
2.2.1 CNN	25
2.2.2 Fox News.....	25
2.2.3 The Washington Post	25
3. JEZÍDOVÉ	27
3.1 Jezidismus	27
3.2 Jezídká menšina v Iráku	28
3.3 Útok Islámského státu na sindžárské planiny	30
4. USTANOVENÍ DISKURZU JEZÍDSKÉ GENOCIDY	33
4.1 USA a jejich zájmy: Islámský stát jako geopolitický aktér	36
4.2 OSN: varování před humanitární krizí a možnými válečnými zločiny	37
5. DEBATA O GENOCIDĚ JEZÍDŮ A DISKURZ JEZÍDSKÉ GENOCIDY	40
5.1 Rok 2014.....	40
5.2 Rok 2015.....	43
5.3 Roky 2016–2018.....	47
5.4 Konstrukce pachatelů a obětí	51
ZÁVĚR.....	53
SUMMARY	55
POUŽITÁ LITERATURA	57
SEZNAM PŘÍLOH	69
TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE	70

ÚVOD

„Islámský stát má jediný úmysl: zničit identitu jezídů silou, znásilňováním, verbováním dětí a zničením svatých míst, která obsadili. Zvláště proti jezídkým ženám a dívkám používají znásilnění jako akt destrukce, aby si mohli být jistí, že se už nikdy nevrátí k normálnímu životu.“¹ Tato slova pronesla mladá jezídka Nadja Muradová před zástupci Rady bezpečnosti OSN v prosinci 2015. Když předstoupila před zástupce nejmocnějších zemí světa, bylo jí 22 let. Navzdory svému mládí se stala jediným, ale přesto silným hlasem jezídů ve světě, hlasem, který napomohl utváření diskurzu jezídké genocidy.

O jezidy se do roku 2014 zajímali především religionisté, etnografové a historici. Ostrý zlom přišel 3. srpna 2014. Tehdy bojovníci ani ne měsíc a půl starého chalífátu, který na území Sýrie a Iráku vyhlásil abú Bakr Bagdádí (jindy vystupující jako samozvaný chalífa Ibrahím) symbolicky první den ramadánu roku 2014, tedy 28. června,² rozpoutali peklo v okolí hory Sindžár. V prvních dnech po vysoce koordinovaném útoku na sindžárské planiny zemřely více než tři tisícovky lidí, téměř sedm tisíc jich pak islamisté unesli. Šlo převážně o ženy a děti, které následně Islámský stát prodal nebo začal využívat jako sexuální otroky.

Záhy začal vycházet najevo obludný rozměr násilí, kterého se bojovníci takzvaného Islámského státu na jezidech dopouštěli. Spojené státy uskutečnily dva bezprostřední letecké údery, aby se jezídové z hory Sindžár mohli evakuovat. A do zpráv a projevů se pomalu začínalo dostávat slovo „genocida“ – ať už z úst samotných reportérů, anebo politiků a zástupců mezinárodních organizací.

A právě rámováním masového vraždění příslušníků jezídkého etnika jako genocidy se budu zabývat ve své diplomové práci. V první kapitole práce nastíním samotný pojem „genocida“ a jeho zakotvení v mezinárodním právu. Zmapuji i diskuzi o postihování aktérů genocidy, pokud jde o takzvané nestátní aktéry, což je důležitý moment mé diplomové práce. Ve druhé kapitole se budu zabývat metodologií, tedy analýzou diskurzu, ve třetí pak

---

¹ Muradová, Nadja. 2015. *Statement By Nadia Murad Basee Taha, Trafficking Survivor, To The UN Security Council*. Projev, New York, 18. prosince 2015. The Freedom Fund. Dostupné z: <https://freedomfund.org/blog/5380/>. [citováno 22. března 2019].

² Weiss, Michael, and Hassan Hassan. 2015. *Islámský Stát: Uvnitř Armády Teroru*. Praha: Albatros Media. Str. 17.

relativně krátce i samotnými jezídý. Z pohledu práce jsou důležité až soudobé „dějiny“ jezídů – události, ke kterým došlo až ve 21. století a které vyvrcholily teprve před pěti lety na hoře Sindžár.

Uznání genocidy není automatická věc, i přes existující genocidální narativ reálně nic nezaručuje přímou akci zainteresovaných aktérů. Při ustanovování určitého diskurzu hraje stěžejní roli jazyk a výrazy, které jsou používány – včetně jejich „očekávaného“ významu a významu reálného, který je třeba určovat v souvislosti s okolním textem.

Nejde však jen o samotné slovo „genocida“. Důležitý je i jazyk, jakým se v tomto konkrétním případě mluví o jezidech a o Islámském státu. V případě ustanovování diskurzu genocidy je důležité výrazově vymezit oběti a agresory, odlišit a vyjmout konkrétní skupinu z okolního etnického, náboženského, rasového či národnostního celku. V tomto konkrétním případě je zajímavé sledovat důvody, proč se o genocidě začalo mluvit právě v souvislosti s jezídý. K masovým a krutým vraždám v oblasti hory Sindžár, potažmo na celém území, které Islámský stát ovládal, docházelo ještě před srpnovým útokem na jezídý. Příslušníci Islámského státu se zaměřili i na další usedlíky, kteří se podle jejich vidění světa zpronevěřovali pravému islámu. K likvidaci podle nich nebyli určeni jen příslušníci jiných etnik a náboženství, ale například také šíité, tedy lidé stejné víry, jen s jinými tradicemi.

Právě ke zmíněnému vyjmutí, odlišení a výrazovému vymezení obětí v případě jezídů došlo, jak ukážu na konkrétních příkladech v páté a šesté kapitole. V rámci analýzy diskurzu bude třeba rozebrat projevy státníků, prohlášení nejvýznamnějších vládních, mezivládních i nevládních organizací, ale také zpravodajské články a reportáže. Ty všechny se totiž na formování diskurzu jezidské genocidy podílely. Pro potřeby této práce jsem omezila výběr dat časově – zaměřím se jen na dokumenty a texty zveřejněné v období mezi červnem 2014 a červencem 2018 – a zpravodajský materiál též podle toho, jaké médium ho publikovalo. Vybrala jsem si tři média americká: The Washington Post, CNN a Fox News – u posledních dvou budu vycházet jen ze zpráv, které obě televizní stanice publikovaly na svých webech.

1. GENOCIDA JAKO PRÁVNÍ, POLITICKÉ A AKADEMICKÉ TÉMA

Genocida jako absolutní zlo. Zlo, které míří na samé esenciální základy života, zlo, které má za cíl vyhladit z povrchu zemského celý národ či etnickou skupinu – stovky tisíc či miliony jednotlivců. Tak ji vnímáme dnes, především na základě druhoválečných událostí.

Ke genocidám docházelo v dějinách lidského pokolení v nespočtu případech. Masové vyvražďování celých měst či poprava všech mužů a vraždy dětí byly armádami využívány jako úspěšná strategie k podrobení dobytých území. O genocidě v dnešním smyslu slova můžeme mluvit například v případě počínání vojevůdců v době Trojské války,³ stejně tak se tímto slovem dají popsat některá tažení armád mezopotámských městských států. Zmínky o vyvražďování v obrovském rozsahu lze nalézt také v samotné Bibli.⁴ Prvky genocidy lze najít v dějinách prakticky každé velké starověké civilizace.⁵

Nicméně i přes značnou krutost, která válečná tažení doprovázela, z pohledu tehdejších vojevůdců nešlo o jednání, které bychom v současné době označili za zločiny proti lidskosti či válečné zločiny. Krutost, zvěrstva a nemilosrdné zacházení s těmi, kdo prohráli, nebylo ničím, co by společnost odmítala. Soudobí historici většinou pouze zaznamenali výsledek a počet mrtvých. Nekladli si otázky, které si v dnešní době klademe my.

Nutno však podotknout, že činy, které bychom dnes označili za genocidu, nepředstavovaly obvyklé řešení „obyčejných“ konfliktů. Starověké „mezinárodní vztahy“ byly založené na spojenectví, mírových smlouvách a poměrně sofistikovaných diplomatických mechanismech. Mír byl považovaný za ideál či normu (i když byl poměrně často přerušován nejrůznějšími půtkami).⁶ Pokud k válce došlo, úplné zničení a vyhlazení nepřítelů bylo jen jednou ze strategií; a jednotlivé státy většinou zvažovaly řadu jiných řešení konfliktu než se uchýlily ke genocidě (jak ji vnímáme dnes) – mohlo jít například o totální podrobení státu, dosazení svých správců a úředníků či odvezení mužů i žen do otroctví.

---

³ Broxham, Donald and Moses, A. Dirk. 2010. *The Oxford Handbook of Genocide Studies*. New York: Oxford University Press. Str. 240

⁴ Ibid. Str. 241.

⁵ Ibid. Str. 244.

⁶ Ibid. Str. 247.

Pokud nedošlo k porážce nepřítele za použití běžných válečných nástrojů a technik a nedošlo k uzavření poválečné dohody, vojevůdci se většinou uchýlovali k likvidaci vládnoucí vrstvy poraženého nepřítele, tedy opět nikoliv celého velkého národa. Stejnou taktiku používali i když se vypořádávali například s rebelujícími provinciemi.

O určité diskuzi o masovém vraždění a jiných krutostech se dá mluvit v případě antického historika Thúkydida a filozofa Platóna.⁷ Thúkydidés například v jednom ze svých pojednáních referuje o vášnivé disputaci⁸ mezi jistým Diodótem a poslancem athénské senátu Kleónem – Diodótus nakonec vítězně argumentuje, že je z dlouhodobého hlediska pro Athény „výhodnější“ vyhladit právě jen vládnoucí a rebelující vrstvu znepřáteleného města Mytiléna (například kvůli pracovní síle z podrobeného města, kterou bylo možné využít).

O genocidě nicméně můžeme mluvit i v dalších obdobích lidských dějin. V raném středověku docházelo k vyhlazování celých území a páchání krutého násilí na ženách a dětech například v dnešní Británii a Irsku při střetech mezi místními kmeny a královstvími.⁹ Za genocidu pak lze považovat i konkvistadorské snahy Španělska a Portugalska na území dnešní Latinské Ameriky.¹⁰ V důsledku masakrů a také nemocí, které konkvistadoři později šířili mezi středo- a jihoamerickými indiány záměrně, zemřelo mezi lety 1492 a 1600, jak se shoduje většina historiků, devadesát procent původní populace Latinské Ameriky.¹¹

Genocidu tímto konkrétním slovem nicméně definuju až od roku 1944, kdy think-tank Carnegie Endowment for International Peace publikoval knihu Raphaela Lemkina, právníka polsko-židovského původu s názvem *Vláda sil Osy v okupované Evropě*. Lemkin v ní vůbec poprvé¹² definuje pojem a koncept genocidy. Zkušenosti měl bohaté, během

---

⁷ Ibid. Str. 247.

⁸ Debnar, Paula A. 2000. *Diodotus' Paradox and the Mytilene Debate (Thucydides 3.37-49)*. *Rheinisches Museum für Philologie* 143(2): 161-178.

⁹ Broxham, Donald and Moses, A. Dirk. 2010. *The Oxford Handbook of Genocide Studies...* Str. 278.

¹⁰ Ibid. Str. 313.

¹¹ Cook, Noble D. 1998. *Born to Die: Disease and New World Conquest, 1492-1650*. Cambridge: Cambridge University Press. Str. 206.

¹² Lemkin, Raphael. 1944. *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace. Dostupné z: <http://www.preventgenocide.org/lemkin/AxisRule1944-1.htm>. [citováno 22. března 2019]. Str. 79.

Norimberského procesu s hlavními představiteli nacistického Německa stál po boku hlavního amerického prokurátora Roberta H. Jacksona jako jeho poradce.

Lemkin ve své knize napsal: „Nové koncepty vyžadují nové termíny. Genocidou míníme zničení národa nebo etnické skupiny. [...] Obecně řečeno, genocida neznamená nezbytně okamžité vyhlazení národa, s výjimkou toho, dojde-li k masovému vyvraždění všech členů národa. Jde spíše o projev různých koordinovaných akcí zacílených na zničení esenciálních základů života národnostních skupin, s cílem zcela zničit skupiny samotné. Úmyslem takového plánu je desintegrace politických a sociálních institucí, kultury, jazyka, národního cítění, náboženství a dokonce individuálních životů osob patřících k takové skupině. Genocida je mířená na národnostní skupinu jako celek, činy jsou cílené na jednotlivé příslušníky, ne kvůli jejich individuální kapacitě, ale kvůli příslušnosti k národnostní skupině.“¹³

Jak je patrné, šlo o první ucelené vymezení a ohraničení tohoto zločinu proti lidskosti s různými eventualitami, prostřednictvím kterých se genocida stává tím, čím je. Z Lemkinovy definice nevychází jen pozdější právní dokumenty, rezoluce a charty, ale především veškeré další vnímání genocidy celým lidstvem, jelikož ustanovila konkrétní mantinely našeho přemýšlení o genocidě.

Na následujících stránkách nastíním, jak se na genocidu dívá mezinárodní právo, komu ji podle něj přísluší vyšetřovat a soudit, kdo může být za páchaní zločinů proti lidskosti a genocidu odsouzen a jak je to s postihováním nestátních aktérů (jakým je například Islámský stát). Budu se věnovat i tomu, jak byla genocida v minulosti zkoumána.

1.1 Právní ukotvení genocidy – zločin podle mezinárodního práva

Genocidu prohlásilo Valné shromáždění Organizace spojených národů (OSN) ve své rezoluci z 11. prosince 1946 za „zločin podle mezinárodního práva“, který civilizovaný svět zavrhuje.¹⁴ Právní definici zločinu genocidy stanovuje o dva roky později Úmluva o

---

¹³ Ibid.

¹⁴ *Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia*, 9. prosince 1948. Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-genocida.pdf>. [citováno 15. února 2019].

zabránění a trestání zločinu genocidia, též přijatá jako rezoluce Valným shromážděním OSN. (Úmluva vstoupila v platnost v lednu roku 1951 – poté, co k ní přistoupilo požadované minimum dvaceti zemí).

Takzvaný zločin podle mezinárodního práva je speciální kategorie zločinů, kdy jedinec zpravidla v úředním postavení či se souhlasem státu porušuje ty nejdůležitější normy mezinárodního práva. Odpovědnost poté plyne přímo z mezinárodního práva, při postihování takových zločinů tedy není nutné, aby příslušný článek obsahoval i trestní zákoník vnitrostátního práva. Toho, kdo se zločinu podle mezinárodního práva dopustí, může postihnout jak vnitrostátní soud v rámci takzvané univerzální jurisdikce, tak i mezinárodní trestní soud.¹⁵

Pravomoci Mezinárodního trestního soudu určuje takzvaný Římský statut, který přijali diplomaté na mezinárodní konferenci v Itálii v červenci roku 1998. Konference byla svolána na popud Organizace spojených národů. V článku 25 této mezinárodní smlouvy se specificky píše, že soud má jurisdikci nad fyzickými osobami a pachatel zločinu spadajícího do jeho jurisdikce má individuální odpovědnost. Soud také podle stejného článku může postihovat nejen pachatele samotné, ale i jedince, kteří spáchání trestného činu podle mezinárodního práva nařídili, napomáhali mu či ho usnadnili spáchat.¹⁶

Z právního hlediska se nabízí ještě jedna možnost, jak válečných zločinů a zločinů proti lidskosti stíhat. Případy by mohl řešit takzvaný hybridní tribunál, který by v sobě zkombinoval národní a mezinárodní prvky trestního tribunálu. V praxi by to vypadalo tak, že pachatel některého ze závažných válečných zločinů či zločinů proti lidskosti by byl stíhán na základě univerzální jurisdikce, v rámci které je možné stíhat právě za tyto zločiny kohokoliv a kdekoliv – zároveň by však obviněný požíval v průběhu procesu ochrany v rámci domácí jurisdikce toho kterého státu.

---

¹⁵ Šturma, Pavel. 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum. Str. 36.

¹⁶ *Římský statut*, 17. července 1998. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/sb033-09m-pdf.aspx. [citováno: 23. března 2019].

Jak argumentuje advokátka Samantha Hechlerová ve svém článku¹⁷ v *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, hybridní tribunály mohou postihovat i méně „důležité“ pachatele (z hlediska hierarchie jejich organizace), kdežto prokurátoři Mezinárodního trestního soudu se zaměřují jen na velitele a hlavní postavy konfliktů. Konkrétní plány na ustanovení speciálního hybridního tribunálu pro Sýrii a Irák vznikly už v srpnu 2013, jeho vznik podporovaly například i Spojené státy americké. Hybridní tribunál by však mohl vzniknout jen tehdy, pokud by se v regionu změnila politická situace. S jeho zřízením by totiž musely souhlasit dotčené země, což se podle odborníků od Sýrie ovládané autokratem Bašárem Assadem dá jen stěží očekávat, vyšetřovatelé by se totiž jen těžko omezili pouze na zločiny páchané příslušníky Islámského státu. Potenciální problém může představovat i „národní“ část obsazení tribunálu, kvůli velmi nepřehledné sociální a náboženské situaci nelze zaručit stoprocentní objektivitu zástupců jednotlivých zemí.¹⁸ Jak ukazují v dalších částech práce, ani tato poměrně jednoduchá možnost, jak postihnout pachatele genocidy jezídů, nevyšla. A to i přes deklarovanou podporu Spojených států, které násilí ze strany islamistů za genocidu uznaly

Ke genocidě může dojít během vnitrostátních konfliktů stejně jako při konfliktech mezi jednotlivými zeměmi, také ale při občanské válce či při jiném konfliktu. Genocidy se může dopustit jedna etnická skupina na druhé, stejně jako se může odehrát mezi náboženskými skupinami.

Článek II zmíněné úmluvy¹⁹ genocidou rozumí snahu o úplné či částečné zničení některé národní, etnické, rasové nebo náboženské skupiny jako takové:

- a) usmrcení příslušníků takové skupiny;
- b) způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;

---

¹⁷ Hechler, Samantha. 2017. *Prosecuting Islamic State Members for Sexual and Gender-Based Crimes Committed against Yazidi Women and Girls*. *Cardozo Journal of International and Comparative Law*. 25 (3): 595-626. Str. 617.

¹⁸ *Ibid.* Str. 618.

¹⁹ *Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia*, 9. prosince 1948. Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-genocida.pdf>. [citováno 15. února 2019].

- c) úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;
- d) opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;
- e) násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.

Co do právního vymezení je genocida poměrně jasná záležitost – nicméně jak ukáží v dalších kapitolách, realita bývá často podstatně složitější. Z genocidy se v téměř každém případě stává politikum a svou roli hraje právě i diskurzivní rozměr.

1.2 Nestátní aktéři a genocida

V době, kdy světové společenství začalo tvořit normy, které odsuzovaly genocidu a měly ambici ji postihnout, se nepočítalo s fenoménem, který v posledních několika desetiletích silně zasahuje do celosvětových geopolitických vztahů.²⁰ Jsou jím takzvaní nestátní (většinou ozbrojení) aktéři – v drtivé většině vojenské či teroristické organizace, které samozřejmě nemají svou vlastní zemi či politický systém, který by mezinárodní společenství uznávalo. Důkazem, že se s nestátními ozbrojenými aktéry ještě před relativně krátkou dobou (nejen) v případě genocidy nepočítalo, budiž třeba text Christophera P. Scherrera, který ve svém článku z roku 1999 o genocidách ve 20. století explicitně napsal, že „na rozdíl od jiných druhů bojů, je genocida vždy státem organizovaný zločin.“²¹

Přestože nestátní aktéři nemají jasné ukotvení z hlediska odpovědnosti za jejich činy a možného pohnání před spravedlnost, lze jim – s jistou nadneseností – vyhlásit válku. Přesně to udělal 43. prezident Spojených států amerických George Bush mladší na společném zasedání obou komor Kongresu. Doslova tehdy americkým zákonodárcům řekl, že „naše válka s terorismem začala al-Káidou, ale neskončí tu. Neskončí, dokud

---

²⁰ Neznamena to však, že by nestátní aktéři v historii neexistovali – naopak. Za nestátního aktéra lze označit například britskou či nizozemskou Východoindickou společnost, které velmi mocně promlouvaly do obchodu „starého světa“ s nově objevenými územími v 17. století.

²¹ Scherrer, Christian P. 1999. *Towards a theory of modern genocide. Comparative genocide research: definitions, criteria, typologies, cases, key elements, patterns and voids.* Journal of Genocide Research. 1 (1): 13-23. Str. 14.

nenalezneme, nezastavíme a neporazíme každou teroristickou skupinu na světě, která má globální dosah.“²²

Nestátními aktéry mezinárodní právo nerozumí jen teroristy, ale také například neziskové či nevládní organizace, milice, guerilly či soukromé vojenské skupiny, v některých velmi vzácných případech jde i o konkrétní jednotlivce, například takzvané warlordy. Za nestátní aktéry lze tedy považovat všechny „nesuverénní entity, které vykonávají významnou ekonomickou, politickou, společenskou moc a vliv na národní a v některých případech na mezinárodní úrovni.“²³ Jednotná definice podle mezinárodního práva pro nestátní aktéry neexistuje, jak ostatně upozorňují všechny odborné články a vládní materiály. Ty rozlišují zejména neozbrojené a ozbrojené aktéry. Za ty lze podle odborníků považovat „jakoukoli ozbrojenou skupinu neoperující pod kontrolou státu nebo států, ve kterých vykonává vojenské operace, a která má politické, náboženské a/nebo vojenské cíle.“²⁴

Za nestátního aktéra se podobné skupiny považují i tehdy, vyhlásí-li na aktuálně ovládaném území svůj vlastní stát. Tyto státní útvary mají malou či vůbec žádnou legitimitu.

V právu nicméně obecně platí, že jakékoliv smlouvy a úmluvy se vztahují jen na subjekty, které jsou smluvními stranami. Platí to i v právu mezinárodním - mezinárodní úmluvy nevytváří právní závazky pro ty subjekty, které je nepodepsaly.²⁵ Žádná z mezinárodních úmluv o lidských právech či o řešení humanitárních konfliktů se nezmiňuje o nestátních ozbrojených aktérech.²⁶ Neznamená to však, že by potenciální (či reálné) oběti neměly žádná práva – o takových případech se zmiňuje například druhý dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících

---

²² Bush, George W. 2001. Address to a Joint Session of Congress and the American People. Projev, Washington D. C., 20. září 2001. President George W. Bush, The White House. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> [citováno 7. června 2019].

²³ Bruderlein, Claude. 2000. *The Role of non-state actors in building human security; The case of armed groups in intra-state wars*. Ženeva. Centre for humanitarian dialogue. Str. 3.

²⁴ Například Bellal, Annyssa, Giacca, Gilles. Casey-Maslen, Stuart. 2011. *International Law and armed non-state actors in Afghanistan*. International Review of the Red Cross 93(881): 47-79. Str. 48.

²⁵ Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. 2003. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha. Eurolex Bohemia. Str. 150 a 152.

²⁶ Bellal, Annyssa, Giacca, Gilles. Casey-Maslen, Stuart. 2011. *International Law and armed non-state actors in Afghanistan...* str. 64.

mezinárodní charakter, v jehož preambuli se píše, že „v případech, které nejsou upraveny platným právem, zůstává lidská osobnost pod ochranou zásad humánnosti a požadavků společenského vědomí.“²⁷

Mezinárodní trestní soud tak podle současné právní úpravy může případně postihovat jen jednotlivce odpovědné za zločiny proti lidskosti či genocidu (viz předchozí podkapitola).

1.3 Genocida na půdě OSN

V současnosti existují desítky různých definic genocidy, například v jednotlivých trestních zákonících. Většinou však platí shoda na definici stanovené právě Úmluvou o zabránění a trestání zločinu genocidia. Označit však nějakou událost za genocidu je přesto často nesnadné. Zvláště v případě soudobých konfliktů a střetů je třeba brát do určité míry v potaz i diskurzivní a mediální rámování, stejně tak rámování politické. Jedním z jader problémů je například samotná definice národní, etnické, rasové a náboženské skupiny, kterou úmluva OSN nijak nepřibližuje. Právní věda tak v této otázce vychází zejména z konkrétní judikatury Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu.

Za genocidu může určitou událost prohlásit prakticky kdokoliv – novináři, politici, diplomaté, lidskoprávní aktivisté, mezinárodní organizace. Genocidu jako zločin však v drtivé většině případů postihují mezinárodní trestní tribunály, které zřizuje OSN jako pomocný orgán Rady bezpečnosti OSN (RB OSN), jelikož podle článku 29 Charty OSN může Rada bezpečnosti zřídit pomocné orgány, které považuje za nutné k výkonu svých funkcí.²⁸ Například zřízení Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY) doporučila Radě bezpečnosti OSN speciální Komise odborníků, kterou dříve sama Rada

---

²⁷ *Dodatkový protokol II k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter*. 12. srpna 1949. Ženeva. Mezinárodní červený kříž. Dostupné z: https://www.cervenykriz.eu/cz/mhp_knihovna/zenevske_umluvy.pdf [citováno 8. června 2019].

²⁸ *Charta OSN a Statut mezinárodního soudního dvora*. 26. června 1945, San Francisco. Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>. [citováno 23. března 2019].

bezpečnosti ustanovila, aby posoudila všechny okolnosti událostí, které se odehrály během válek v bývalé Jugoslávii.²⁹

Cesta k uznání události za genocidu je složitá a často se řídí spíše politickými než humanitárními pravidly. Bylo tomu tak například i v případě formálního odsouzení vraždění v srbské Srebrenici, kdy v roce 2015, při příležitosti dvacátého výročí, Rada bezpečnosti OSN hlasovala o rezoluci, která by události nazvala genocidou. Rezoluci ale vetovalo Rusko (po tuhém diplomatickém boji s představiteli Velké Británie a Spojených států amerických), Čína, Angola, Nigérie a Venezuela se zdržely.³⁰ Nutno podotknout, že za genocidu masakr ve Srebrenici označil³¹ už v roce 2001 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii a podle toho i vynášel rozsudky. Právě na případě Srebrenice je možné ilustrovat politický rozměr genocidy – kdy vždy nemusí záležet na právním zarámování, pokud politici o násilí uvažují v jiných dimenzích, lépe vyhovujících jejich agendě. Jak rozeberu v posledních dvou kapitolách své práce, jde v případě genocidy jezídů jde o podobný jev.

Stejně tak i v případě dalších masakrů se mezinárodní společenství většinou zdráhá přesně ho pojmenovat jako genocidu, jelikož z toho plyne řada závazků, které není lehké splnit a nepostavit se přitom proti vlivné zájmové či politické skupině. Zmiňovaný ICTY nebylo možné zřídit mezinárodní smlouvou, jelikož jednotlivé země bývalé Jugoslávie s tím nesouhlasily. V případě Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu se pak hlasování o jeho zřízení v Radě bezpečnosti zdržela Čína, jelikož šlo podle ní o ryze vnitrostátní konflikt a zřízením tribunálu by tedy došlo k zásahu do státní suverenity Rwandy.³²

Zejména kvůli nastíněné složitosti a delikátnosti, či lépe citlivosti celého procesu, jsem si tedy pro potřeby této práce vybrala analýzu diskurzu, abych mohla zanalyzovat, jak k rámování masakru jezídů jako genocidy došlo. Zaměřím se při tom nejen na pozici

---

²⁹ Schabs, William. 2006. *The UN International Criminal Tribunals: The former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone*. Cambridge: Cambridge University Press. Str. 13-18.

³⁰ Sengupta, Somini. *Russia Vetoes U.N. Resolution Calling Srebrenica Massacre 'Crime of Genocide'*. The New York Times. 8. července 2015. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2015/07/09/world/europe/russia-vetoes-un-resolution-calling-srebrenica-massacre-crime-of-genocide.html>. [citováno 23. března 2019].

³¹ *Prosecutor v. Radislav Krstic*. IT-98-33-T. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii. 2. srpna 2001. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/440d3a/pdf/>. [citováno 15. února 2019].

³² Schabs, William. 2006. *The UN International Criminal Tribunals: The former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone...* Str. 28-30.

Organizace spojených národů, ale také jednotlivých států či mezinárodních aktérů, kteří vraždění jezídů jako genocidu odsoudili a měli snahu postihnout.

1.4 Zkoumání genocidy

Genocida jako taková byla popsána a zkoumána ve stovkách různých knih a článků. Některé se zabývají konkrétními genocidami v historii lidstva – především holocaustem, ale také genocidou ve Srebrenici či ve Rwandě. Jiné zkoumají kořeny genocidy jako takové, nebo se zabývají jejím psychologickým pozadím a následky, které masakry zanechávají na přeživších. Mnoho článků vzniklo také na téma právního pozadí genocidy, případně právního ukotvení *ad hoc* tribunálů, které genocidu mají řešit.

Počet odborných prací na téma genocida se zvýšil po studené válce a v 90. letech, kdy si jejich autoři po genocidě ve Rwandě uvědomili, že hromadné vraždění a masakry nejsou otázkou minulosti. Válka v Jugoslávii pak ukázala, že „místem činu“ se stále může stát i Západ.

Jak bylo řečeno v samém úvodu této kapitoly, první a zásadní knihou pro zkoumání genocidy se stala rozsáhlá studie Raphaela Lemkina *Vláda sil Osy v okupované Evropě*, která vyšla v roce 1944.

Rozsáhlou studii genocidy a jejích společenských kořenů přináší kniha *New Direction in Genocide Research*.³³ Kniha obsahuje i několik případových studií, od genocidy spáchané na indiánech kmene Tolowa v Kalifornii a Oregonu v devatenáctém století, až po masakr v Dárfúru.

Krátkou, ale ucelenou analýzu genocidy podává ve svém článku Christian P. Scherrer.³⁴ V textu se zaměřil na čtyři plnohodnotné (full-scale) genocidy z 20. století – genocidu Arménů spáchanou Turky v letech 1914 až 1923, holocaust, běsnění Rudých Khmérů v Kambodži v druhé polovině 70. let a rwandskou genocidu. Scherrer nejprve

---

³³ Jones, Adam. 2011. *New Directions in Genocide Research*. Abingdon: Routledge.

³⁴ Scherrer, Christian P. 1999. *Towards a theory of modern genocide. Comparative genocide research: definitions, criteria, typologies, cases, key elements, patterns and voids*. *Journal of Genocide Research*. 1 (1): 13-23.

definuje jednotlivé pojmy, odlišuje od sebe masové vraždění, částečnou a plnohodnotnou genocidu, vrahy a oběti. Varuje ale také před nebezpečím, které z tohoto pohledu mohou přinášet dříve zmíněné „ničemné státy“ a možná překvapivě také odkaz kolonialismu (jehož nebezpečí ilustruje výčtem a klasifikací násilí v postkoloniálních zemích od roku 1948 do roku 1998).

Novými trendy a vývojem studia genocidy se zabývá článek editora *Journal of Genocide Research* Jürgena Zimmerera³⁵. Ten ve svém textu uvádí, že současnými „trendy“, dá-li se to tak nazvat, na poli zkoumání genocidy jsou hlavně diskuze o pravomocích národních a nadnárodních soudů, ale také prevence dalších masakrů. Důležité je také podle něj dávat prostor svědkům a přeživším novodobých genocid – jedině oni dokážou zprostředkovat

Obecnější právní rozbor genocidy poskytuje například text Devrima Aydina.³⁶ Ve článku, který vyšel v roce 2014 v *The Journal of Criminal Law*, se zabývá vývojem genocidálního práva od vzniku definice v roce 1944. Aydin si například klade řečnickou otázku – co jsou to genocidální úmysly, jelikož jen po jejich nezpochybnitelném prokázání lze soudit a prokázat i genocidu samu. V souvislosti s výše nastíněným problémem, lze-li za genocidu postihnout i nestátní aktéry, je dobré poznamenat, že ačkoliv Aydin právní podstatu genocidy a mezinárodních trestních tribunálů rozebírá z několika úhlů, tento sporný bod ve článku zmíněn není.

Kromě článků rozebírajících genocidu z právního či čistě faktografického hlediska, existuje i řada textů z oblasti psychologie. Jejich autoři se zaměřili především na následky, které genocidy nechaly na psychice přeživších – často žen a dětí. Z tohoto hlediska je velmi dobře popsána genocida rwandská. O psychických následcích vražedného běsnění Hutuů pojednává článek dvou výzkumníků z newyorské Yeshiwa University Denise H. Sandole a Carla F. Auerbacha.³⁷ Autoři pomocí kvalitativního výzkumu popsali změnu identity a rozvinutí disociační poruchy u řady Tutsijských žen, které genocidu ve Rwandě přežily.

---

³⁵ Zimmerer, Jürgen. 2006. *From the editors: towards transnational genocide studies: recent trends and future developments in genocide research*. *Journal of Genocide Research*. 8 (1): 3-5.

³⁶ Aydin, Devrim. 2014. *The Interpretation of Genocidal Intent under the Genocide Convention and the Jurisprudence of International Courts*. *Journal of Criminal Law*. 78 (5): 423-441.

³⁷ Rieder, Heide and Elbert, Thomas. 2013. *Rwanda - lasting imprints of a genocide: trauma, mental health and psychosocial conditions in survivors, former prisoners and their children*. *Conflict & Health*. 7 (1): 1-13.

Z výzkumu vyplynula velmi silná (a logická) transformace z „civilizovaného já“ k pouhé identitě přeživšího. Kvalitativního výzkumu se účastnilo jen několik desítek žen, autoři ale upozorňují na zásadní roli, kterou vypořádávání se s následky genocidy hraje pro celou rwandskou společnost a potažmo pro jakékoliv společenství zasažené genocidou. Pokud nebude o přeživší takových masakrů systematicky a dlouhodobě postaráno, stanou se znovu utlačovanou a upozadňovanou subpopulací kteréhokoliv národa.

Obecněji pak o následcích genocidy na psychiku přeživších pojednává rozsáhlá studie,³⁸ jejíž autoři výpovědi pro soubornou zprávu sbírali po sedm dekad v sedmi zemích. V tomto případě nešlo o kvalitativní studii, autoři pracovali s celkem téměř 4 800 respondenty, z nichž polovinu tvořily děti těch, kteří přežili některou z genocid 20. století (zejména holocaust a genocidy ve Rwandě, Kambodži a Bosně), a druhou polovinu tvořila kontrolní skupina respondentů bez podobné psychologické zátěže.

1.4.1 Zkoumání genocidy jezídů

I v případě jezidské genocidy existuje velký počet článků, který se zabývá psychickými následky vraždění. Metodika je pro většinu textů stejná či velmi podobná – výzkumníci svá data získali z precizních rozhovorů s přeživšími, převážně ženami a dětmi.

Článek,³⁹ který vyšel v časopise *BMC Medicine*, popisuje rozvoj posttraumatické stresové poruchy, který je patrný u drtivé většiny přeživších. Výzkumníci ji po rozhovorech diagnostikovali u více než osmdesáti procent dívek a žen, které si prošly otroctvím a znásilněním ze strany příslušníků Islámského státu. Kromě posttraumatické stresové poruchy jeví přeživší také známky deprese – psychické následky ještě zhoršuje odmítání ze strany dalších příslušníků jezidské komunity, které znásilněné ženy vidí jako nečisté a ostrakizuje je.

---

³⁸ Lindert, Jutta and Knobler, Haim Y. et. al. 2017. *Psychopathology of children of genocide survivors: a systematic review on the impact of genocide on their children's psychopathology from five countries*. International Journal Of Epidemiology. 46 (1): 246-257.

³⁹ Ibrahim, Hawkar and Ertl, Verena et. al. 2018. *Trauma and perceived social rejection among Yazidi women and girls who survived enslavement and genocide*. BMC Medicine. 16 (1): 154-165.

Jiný článek⁴⁰ se zabývá psychologickým vývojem jezidských dětí. Výzkumníci se snažili zaznamenat, jak násilí ovlivnilo jejich emoční vývoj. Při testech autoři článku opravdu zaznamenali změny ve funkci prefrontálního kortexu, který je zodpovědný za soustředění, chápání, rozhodování, vzpomínání i dlouhodobé zapamatování, u jezidských dětí. Jde o první ucelenou studii na toto téma.

V jednom z dalších článků⁴¹ se autorky na genocidu jezídů dívají v trochu jiném světle. Rozhovory s jezidskými ženami zkoumají prizmatem transnacionálního feminizmu, který zpochybňuje obecně přijímaný narativ žen z třetího světa, které musejí být osvobozené od patriarchálního útlu. Autorky v článku zmiňují pět typů odpovědí, které ženy dávaly novinářům při rozhovorech. Většina z nich byla manévrována do emotivních výpovědí a syrových popisů násilí. Článek tak kritizuje vzniklý obraz přeživších jezidské genocidy, slabých a utlačovaných žen.

Několik článků se zaměřilo i na právní a mezinárodní rozměr událostí. Například text Sarah Meyers Rabenové⁴² se kriticky vyjadřuje k nečinnosti mezinárodního společenství, když připomíná, že ani Sýrie a ani Irák nejsou členy Mezinárodního trestního soudu a skutky spáchané na jejich území tedy nenáleží pod jeho jurisdikci. Rabenová připomíná, že pachatele by šlo postihnout, vyhlásila-li by vyšetřování Organizace spojených národů, potažmo Rada bezpečnosti OSN – k čemuž se ovšem ani jedna z nich nemá. V širším kontextu se pak text zabývá i zločiny páchanými na zástupcích všech regionálních menšin.

Možným vyšetřováním genocidy a dalších zločinů spáchaných příslušníky Islámského státu na jezidech se pak zabývají také články Beth Van Schaackové⁴³ a Samanty Hechlerové.⁴⁴ Hechlerová vypočítává právní možnosti postihu pachatelů genocidy a dalších

---

⁴⁰ Pellizzioni, Sandra and Apuzzo, Gian Matteo et al. 2019. *Evaluation and training of Executive Functions in genocide survivors. The case of Yazidi children*. Developmental Science. 2019 (Jan).

⁴¹ Foster, Johanna E. and Minwalla, Sherizaan. 2018. *Voices of Yazidi women: Perceptions of journalistic practices in the reporting on ISIS sexual violence*. Women's Studies International Forum. 67 (March-April): 53-64.

⁴² Meyers Raben, Sarah. 2018. *The ISIS Eradication of Christians and Yazidis: Human Trafficking, Genocide, and the Missing International Efforts to Stop It*. Brazilian Journal of International Law. 15 (1): 239-254.

⁴³ Van Schaack, Beth. 2018. *The Iraq Investigative Team and Prospects for Justice for the Yazidi Genocide*. Journal of International Criminal Justice. 16 (1): 113-139.

⁴⁴ Hechler, Samantha. 2017. *Prosecuting Islamic State Members for Sexual and Gender-Based Crimes Committed against Yazidi Women and Girls*. Cardozo Journal of International and Comparative Law. 25 (3): 595-626.

zločinů proti lidskosti, Van Schaacková v textu upozorňuje, že soustředěním se na zločiny spáchané příslušníky Islámského státu se přehlíží zvěrstva páchaná dalšími ozbrojenými skupinami operujícími v regionu, které například bojují proti syrské vládě. Dodává také, že ačkoliv v oblasti operuje speciální vyšetřovací tým Rady bezpečnosti OSN, dotáhnout vyšetřování a případné soudní procesy do konce nepůjde bez poměrně velkých změn v místním soudním systému (ten irácký Van Schaacková označila doslova za „slabý“).

Na závěr uvádím zásadní článek o počtu obětí genocidy a dalších zločinů spáchaných na příslušnících etnika jezídů. První ucelenou statistiku zabitých, unesených a zotročených jezídů ze sindžárských planin dal dohromady po rozsáhlém terénním výzkumu meziuniverzitní tým pod vedením Valerie Cetorelliové.⁴⁵ Výzkumníci jako první přinesli konkrétní a ověřená čísla, ke kterým dospěli na základě výpovědí 1 300 přeživších. Celkem Islámský stát zabil kolem 3 100 jezídů (více než polovina z nich byla popravena kulkou do týla, sřata anebo pohřbena zaživa), dalších zhruba 6 800 lidí islamisté unesli a vytvořili z nich buď otroky (v případě žen sexuální otrokyně), anebo bojovníky. Zprávu týmu Valerie Cetorelliové záhy po publikování v odborném časopise *PLOS Medicine* převzala i zpravodajská média,^{46,47} která mohla ve svých článcích začít operovat s konkrétními čísly.

Zmíněné texty už nerozebírají samu podstatu genocidy a neřeší, zda k ní v případě jezídů došlo. O jezidské genocidě hovoří otevřeně a zabývají se jejími konsekvencemi, ať už právními, nebo zdravotními a sociálními. Žádný z dostupných textů se však nezabývá „vznikem“ genocidy jezídů – jejím zarámováním a celkovým diskurzem, což mi otevřelo možnost, vést právě tímto směrem svoji diplomovou práci.

---

⁴⁵ Cetorelli, Valeria, Isaac Sasson, Nazar Shabila, and Gilbert Burnham. 2017. *Mortality And Kidnapping Estimates For The Yazidi Population In The Area Of Mount Sinjar, Iraq, In August 2014: A Retrospective Household Survey*. Plos Medicine 14 (5).

⁴⁶ Taylor, Lin. *Nearly 10,000 Yazidis killed, kidnapped by Islamic State in 2014, study finds*. Reuters. 9. května 2017. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-yazidis/nearly-10000-yazidis-killed-kidnapped-by-islamic-state-in-2014-study-finds-idUSKBN185271> [citováno 9. června 2019].

⁴⁷ Dearden, Lizzie. *Almost 10,000 Yazidis 'killed or kidnapped in Isis genocide but true scale of horror may never be known'*. The Independent. 9. května 2017. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-islamic-state-yazidi-sex-slaves-genocide-sinjar-death-toll-number-kidnapped-study-un-lse-a7726991.html> [citováno 9. června 2019].

2. METODOLOGIE

Analýzu diskurzu uchopit několika způsoby, její záběr je velmi široký. Jako metoda je pro tuto práci vhodná zejména proto, že přesně vyhovuje cíli práce – a sice určit, jak se zprávy a referování o utrpení a vraždění jezídů měnily, až vykryštovaly v jasné pojmenování násilí jako genocidy.

S diskurzem operuje celá řada vědních oborů, od lingvistiky a filozofie po sociologii, psychologii či politologii. Mimo hranice jednotlivých disciplín se objevuje v širších interdisciplinárních souvislostech. Jedním z výkladů pojmu diskurz je, že předmětem zkoumání diskurzu jsou převážně ústní, resp. mluvené projevy (mluvená řeč, rozhovor, dialog, řečové akty apod.). [...] Společným jmenovatelem slova diskurz je však ve všech případech užití tohoto pojmu v oblastech užívání jazyka v textech, v dorozumívání a v interakci.⁴⁸

Sociolog Reiner Keller například vyjmenovává čtyři body, které vymezují přístup k analýze diskurzu:⁴⁹

1. analýza diskurzu se zabývá skutečným užíváním (psaného nebo mluveného) jazyka a jiných symbolických forem ve společenských praktikách;
2. význam fenoménů je při tomto praktickém užívání sociálně konstruován a ve společenské realitě tak konstituován;
3. jednotlivé interpretační možnosti lze chápat jako části rozsáhlejší struktury diskurzu, která je přechodně vytvářena a stabilizována specifickými institucionálně-organizačními kontexty;
4. užití symbolických řádů podléhá rekonstruovatelným pravidlům výkladu a jednání.

Soňa Schneiderová diskurz vidí jako jakýsi architekt, který „reprezentuje to, co je společné několika textům najednou díky existenci jistých pravidel utváření daného

---

⁴⁸ Schneiderová, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum. Str. 20.

⁴⁹ Keller, Reiner. 2007. *Diskursforschung. Eine Einführung Für Sozialwissenschaftlerinnen*. Wiesbaden: Springer-Verlag. Str. 9.

komunikačního jednání, jež tyto texty spojuje a jež se podílí na jejich vzniku.“⁵⁰ Při zkoumání diskurzu je však potřeba také zohledňovat složitost kontextových podmínek jednotlivého jazyka, či společenské podmínky – sociální situace jednotlivé diskurzivní události určuje, vymezuje a spojuje.⁵¹ Podle Jiřího Krause pak analýza diskurzu zkoumá to, co „reprezentuje způsob uvažování a vyjadřování o něčem, to, co prochází celou řadou textů a způsobů jednání a představuje společné ‚vědění‘ v daném komunikačním prostředí“.⁵² Kognitivní dimenzi analýzy diskurzu, tedy zjednodušeně řečeno způsob, jakým je určitý diskurz navenek vnímán, popsal především Teun A. van Dijk. Kontext a společenské podmínky je v tomto případě třeba vnímat zejména kvůli výše zmíněným právním a humanitárním závazkům, které ze slova „genocida“ plynou. Do formování diskurzu v tomto případě silně promlouvá politika a do určité míry ho limituje tím, že politici a diplomaté odmítají pronášet závazná prohlášení, i když by je situace bezpochyby zasluhovala.

Adam Hodges pak s odkazem na Julii Kristevu popisuje intertextualitu, kterou při analýze diskurzu nelze opomenout.⁵³ Kristeva definuje dvě osy intertextuality – horizontální a vertikální. Horizontální osa zkoumá vztah mezi mluvčím a subjektem analýzy diskurzu, horizontální intertextualita se také promítá do výpovědi, kdy jeden z mluvčích reaguje na jiného mluvčího.⁵⁴ Vertikální osa či intertextualita se pak zabývá spojením textu či výpovědi s literaturou a kulturním kontextem, ve kterém jsou provedeny. Analytikové vertikální intertextualitu používají při popisu spojení určité výpovědi s jinou výpovědí či textem.⁵⁵ Intertextualita nám poskytuje způsob, jak přemýšlet o moci či autoritě na základě diskurzivních termínů.⁵⁶ Umožňuje nám také pochopit, jak přesně se daný diskurz ustanovuje a formuje – a odpovědět na konkrétní otázku jak diskurz genocidy jezídů vznikl. Opět jde o společenský a politický kontext – výrok vrcholného diplomata při OSN bude mít vždy v kontextu světových událostí větší váhu než například výpověď dobrovolníka z uprchlického tábora, byť by měl konkrétnější a přesnější informace o událostech.

---

⁵⁰ Schniderová, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text...* Str. 21.

⁵¹ Schniderová, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text...* Str. 22.

⁵² Kraus, Jiří. 2010. *Rétorika A Řečová Kultura*. 2. vydání. Praha: Karolinum. Str. 17.

⁵³ Tannen, Deborah, Heidi E. Hamilton, and Deborah Schiffrin. 2015. *The Handbook Of Discourse Analysis*.

2. vydání. Oxford: Wiley Blackwell. Str. 44.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid. Str. 45.

⁵⁶ Ibid. Str. 56.

Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky této práce je třeba dívat se právě na širší politické souvislosti a výroky a také na mediální pokrytí událostí. Pro tento případ se tedy nejlépe hodí intertextuální výzkumný model číslo 2, jak ho ve své knize *Security As Practice: Discourse Analysis And The Bosnian War* popsala Lene Hansenová. Tato metoda rozšiřuje analytický rámec na spojení oficiálního diskurzu s diskurzem dalších důležitých aktérů a se širší mezinárodní debatou. Zahrnutí analýzy médií podle Hansenové většinou prohlubuje a podtrhuje narativ oficiálního diskurzu (diskurzivní nadvlády – *discourse hegemony*), stejně jako vztah mezi politikou a médii. Zároveň ale dochází i k případům, kdy oficiální diskurz nezahrnuje nebo neodpovídá na kritické ohlasy či zprávy.⁵⁷

	Intertextuální výzkumný model 1	Intertextuální výzkumný model 2
Zaměření analýzy	Oficiální diskurz Hlavy států a vlády Vyšší státní úředníci Vysocí armádní důstojníci Ředitelé mezinárodních institucí Oficiální prohlášení a stanoviska mezinárodních institucí	Širší politická debata Politická opozice Média Soukromé společnosti
Objekt analýzy	Oficiální texty Přímé a sekundární intertextuální odkazy Schvalující texty Kritické texty	Politické texty Parlamentní debaty Projevy, prohlášení Mediální texty (úvodníky, reportáže z místa, názorové články, komentáře) Veřejné kampaně Opakující se intertextuální odkazy
Cíl analýzy	Ustálení oficiálního diskurzu skrze intertextuální odkazy Odpověď oficiálního diskurzu na kritiku	Převaha oficiálního diskurzu Případná transformace oficiálního diskurzu Vnitřní stabilita mediálního diskurzu

Tabulka 1 - Intertextuální výzkumný model 1 a 2 (zdroj: Lene Hansen, *Security as Practise*, str. 64)

⁵⁷ Hansen, Lene. 2006. *Security As Practice: Discourse Analysis And The Bosnian War*. Londýn: Routledge. Str. 61

Samotné články podle Hansenové stojí za hlubší analýzu v rámci analýzy diskurzu – nabízejí i kritické články a názory ohledně daného tématu, liší se obsah článků od určitého oficiálního kurzu redakce? Dá se rozlišovat mezi oficiálními stanovisky editoriačního panelu a například komentáři, které vycházejí od odborníků mimo redakci.

Intertextuální výzkumný model číslo 2 počítá i s analýzou pozice nevládních organizací či ozbrojených složek, pokud zastupují „silný hlas“ v dané (politické) debatě.⁵⁸

Nejmarkantnějšími rozlišovacími znaky diskurzu jsou podle Normana Fairclougha pravděpodobně rysy slovní zásoby. „Raději než se soustředit na různé významy téhož slova, je produktivnější se při analýze diskurzu zaměřit na to, jak různě odlišný diskurz strukturuje text a zachází se slovy, a tedy na sémiotický vztah mezi slovy.“⁵⁹ Diskurz podle Fairclougha konstituuje sociální identitu jeho účastníků, sociální vztahy a systém vědění a přesvědčení. „S tím pak souvisí i tři funkce jazyka a významů uplatňujících se v rámci diskurzu, tedy ve vztahu textu (jako reprezentanta diskurzu) a kontextu: funkce identity, funkce relační a funkce ideační.“⁶⁰ Fairclough také rozvíjí myšlenku, že „diskurz má konstitutivní povahu, neboť konstruuje různé aspekty sociální, předměty vědění, sociální subjekty; elementy diskurzivní praxe nějaké společnosti nebo instituce jsou synchronně a diachronně propojeny; diskurzivní povahu má i ‚moc‘; diskurz má v zásadě politickou povahu, jinak řečeno, mocenské zápasy probíhají prostřednictvím něj, ale zápasí se i o diskurz sám.“⁶¹

Vztaženo k tématu mé diplomové práce – jde o samotné uznání genocidy za existující a jde o zápas vesměs politický: co si politici přejí, aby se při definici genocidy počítalo a co se naopak záměrně přehlíží kvůli (ani oni však nemohou diskurz úplně opustit). Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, „humanitární“ pravidla genocidy musí jít často stranou před politickým rámováním takových událostí – nebo jsou v opačném případě naopak vyzdvihnuta do popředí kvůli potřebnému vyznění/zarámování výpovědi. Každá tato jednotlivost dohromady formuje daný diskurz.

---

⁵⁸ Hansen, Lene. 2006. *Security As Practice: Discourse Analysis And The Bosnian War...* Str. 62.

⁵⁹ Fairclough, Norman. 2003. *Analysing Discourse*. Londýn: Routledge. Str. 129.

⁶⁰ Schniderová, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text...* Str. 28.

⁶¹ Schniderová, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text...* Str. 28.

2.1 Politický diskurz

Politický diskurz můžeme vnímat dvojím způsobem – jednak jako typ diskurzu v intencích „politické produkce“ (projevy, debaty, rozhovory, dokumenty a stanoviska), jednak také jako textový či mluvený výstup, který se týká nějakého politického tématu či je politicky motivovaný.⁶²

Lene Hansenová vnímá politický diskurz jako soubor otázek „národní bezpečnosti, demokracie a vlády práva“.⁶³ Stejně tak se týká ale i mezinárodních otázek. Politický diskurz je klíčový pro pochopení politického i společenského dění a vztahů uvnitř každého státu a jeho chování vně hranic. Politický diskurz ustanovují i právní dokumenty, policy papers či oficiální komuniké, nejdou od něj oddělit, naopak představují jeho širší korpus. Význam těchto textů ale dán sám o sobě, udávají ho další interpretace a použití (právě například pro „politické“ účely). Politici si pomocí konkrétních textů budují své postoje, autoritu a celkovou politiku, slova pomáhají tu kterou politiku upevňovat. Politické texty, jako oficiální stanoviska a prohlášení, projevy a rozhovory nejsou samostatně stojící entity, naopak je třeba vnímat je v širším společenském kontextu, abychom pochopili, jak se politický diskurz pomocí nich tvoří.⁶⁴

Politický diskurz bude reprezentovat určitou státní identitu a například adaptaci zahraniční politiky. V posledních letech však nejde jen o ryze vojenská témata, do politického bezpečnostního diskurzu začínají patřit například i drogy, humanitární krize, nemoci či chudoba.⁶⁵ Politický diskurz je tedy oficiální narativ daného státu, který prezentuje i na mezinárodní úrovni (konkrétně například na zasedání Rady bezpečnosti OSN, kde, jak jsem demonstrovala v předešlé kapitole, se někdy státy rétoricky a v konečném důsledku i politicky střetnou například právě nad genocidou).

Politici v rámci diskurzu ustanovují i jakési kolektivní „my“, které pokládá základy pro „naši“ politiku. Sami sebe pak staví do role autoritativních hlasů, kteří „naši“ politiku

---

⁶² Tannen, Deborah, Heidi E. Hamilton, and Deborah Schiffrin. 2015. *The Handbook Of Discourse Analysis...* Str. 775.

⁶³ Hansen, Lene. 2006. *Security As Practice: Discourse Analysis And The Bosnian War...* Str. 18.

⁶⁴ Ibid. Str. 55.

⁶⁵ Ibid. Str. 35.

hájí a prosazují. Kolektivní „my“ s sebou tedy nese naprosto esenciální a kruciální politické konsekvence pro toho, kdo „naši“ politiku prosazuje a na koho (či proti komu) je cílena.⁶⁶

2.2 Mediální diskurz

Média zaujímají, i přes častou a ostrou kritiku, někdy i oprávněnou, důležitou pozici „hlídacího psa demokracie“ a společenských hodnot. „Mediální texty – texty novin, televize a internetu – ovlivňují ve svém důsledku nejen jazyk, kterým se lidé vyjadřují, ale i společenské jednání.“⁶⁷ Úkolem médií je ale kromě samotného přinášení informací i to, aby čtenář či posluchač sdělení přijal (pochopil) a byl schopný si vytvořit určitý postoj a názor. V některých případech nejlépe takový, jaký je shodný s postojem daného média.⁶⁸

Mediální diskurz je formovaný velkou spoustou textu, mění se většinou v závislosti na diskurzu politickém, jelikož co se týče například zahraničněpolitických otázek, vychází z postojů vlády či politiků. Zároveň ale média ovlivňují i politiky, například tím, že jim předkládají určité zobrazení reality, na které reagují. Mediální diskurz nemůžeme opomenout, má smysl ho analyzovat, snažíme-li se dobrat podstaty nějaké politické debaty. Pokud dojde ve společnosti (kolektivní „my“) k nějaké změně, logicky se nabízí analýza mediálního i politického diskurzu před a po změně, abychom se dobrali posunu významů a jejich příčin.⁶⁹

Média někdy oficiálně (a více často neoficiálně) prezentují určitý názorový rámec – obvykle té či oné politické strany či propagují určité, ale méně konkrétní politické a společenské přesvědčení. Příklon na jednu či druhou názorovou stranu plyne z historické mediální tradice, kdy většina novin vznikla původně jako stranický tisk. Při analýze mediální prezentace určité události je třeba mít tento příklon na paměti a pracovat s ní podle toho. Také platí, že objektivita médií je relevantní – už sám výběr událostí, které mají být prezentovány čtenářům, je neobjektivní proces.⁷⁰

---

⁶⁶ Ibid. Str. 211-212.

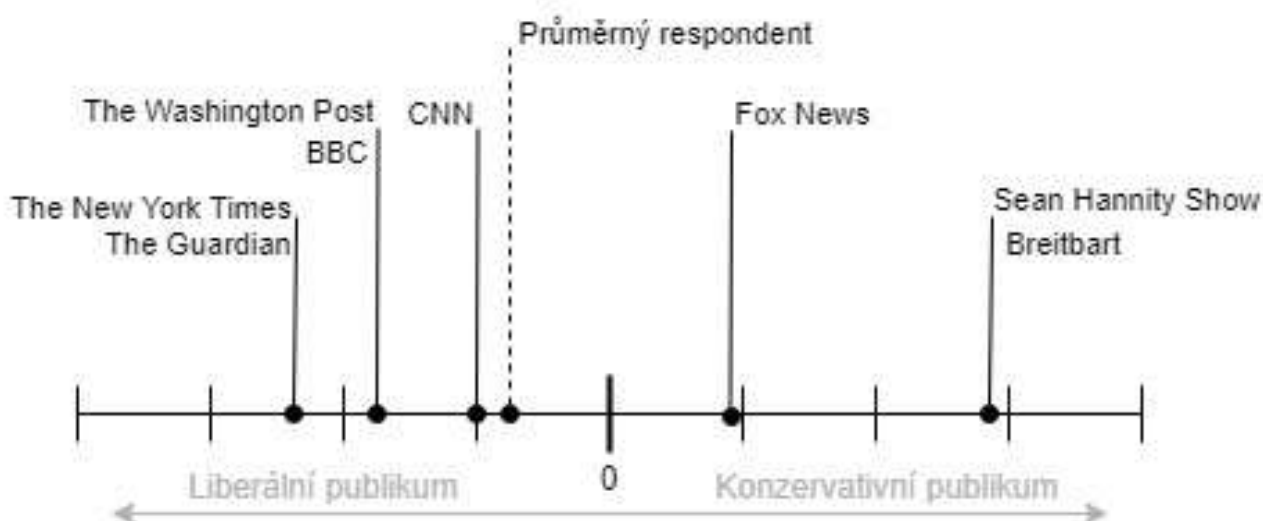
⁶⁷ Schniderová, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text...* Str. 91.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Hansen, Lene. 2006. *Security As Practice: Discourse Analysis And The Bosnian War...* Str. 73.

⁷⁰ Osvaldová, Barbora a kol. 2011. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum. Str. 12

Pro potřeby této práce jsem zúžila výběr analyzovaných mediálních výstupů na texty trojice amerických médií – webové zpravodajství televizí CNN a Fox News a internetové vydání deníku The Washington Post. Americká média, byť s globálním záběrem, jsem vybrala především proto, že podstatná část analyzovaného diskurzu se formovala se Spojených státech, mezi americkými diplomaty, vládními činiteli a kongresmany. Všechna tři zmíněná média kromě klasického zpravodajství přinášejí i politické analýzy zaměřené na americkou domácí i zahraniční politiku. Výběr analyzovaných textů jsem dále omezila na ty, které byly publikované v období od června 2014 do července 2018. CNN a Fox News jsem vybrala jako zástupce amerického televizního zpravodajství, které se při posledních prezidentských volbách v roce 2016 názorově rozdělilo. The Washington Post jsem pak vybrala jako zástupce tištěných médií. Zejména CNN a The Washington Post zahraniční události, které se vztahují k americké politice, silně akcentují a široce se jim věnují. Stejně tak tématům s lidskoprávním podtextem. Materiálů k analýze nově ustanovovaného diskurzu tak bude dostatek. Fox News pak používám jako jakousi „protiváhu“, která o mezinárodním dění informuje konzervativním prismalem a představuje jinou polohu narativu genocidy jezídů, jelikož na rozdíl od ostatních dvou zkoumaných médií o událostech informuje jinak.

Graf 1 - Ideologické zaměření publika médií (zdroj: Pew Research Center)

2.2.1 CNN

CNN neboli Cable News Network je americká celoplošná televize založená mediálním magnátem Tedem Turnerem v roce 1980. Podle výzkum Pew Research Center je televize CNN mírně liberální médium, televize se nepřiklání ani k jedné politické straně.⁷¹ Dlouhodobě ale čelí kritice ze strany republikánských politiků, že ve svých zprávách nadržuje demokratům.

2.2.2 Fox News

Fox News je americká celoplošná televizní stanice. Založil ji v roce 1996 mediální magnát Rupert Murdoch, do jejího čela dosadil bývalého prominentního poradce Republikánské strany Rogera Ailese. Podle výzkumu Pew Research Center⁷² je televize spíše konzervativní, dlouhodobě také čelí kritice, že nadržuje republikánům.

2.2.3 The Washington Post

Od roku 2013 The Washington Post vlastní nejbohatší muž světa Jeff Bezos. Deník se profiluje jako liberální, bez příklonu k některé z (amerických) politických stran. V roce 2016 během vrcholícího souboje prezidentských kandidátů redakce The Washington Post oficiálně podpořila kandidátku Demokratické strany Hillary Clintonovou (s poukazem na kontroverze, které se k její osobě vážou).⁷³ Podle výzkumu Pew Research Center je The Washington Post liberálnější než televize CNN, řadí se do stejné kategorie jako například britská BBC.

---

⁷¹ *Ideological Placement of Each Source's*. Pew Research Center. 26. ledna 2016. Dostupné z: http://www.pewresearch.org/pj_14-10-21_mediapolarization-08-2/. [citováno 16. února 2019].

⁷² *Ibid.*

⁷³ Editorial Board. *Hillary Clinton for president*. The Washington Post. 13. října 2016. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/opinions/hillary-clinton-for-president/2016/10/12/665f9698-8caf-11e6-bf8a-3d26847eed4_story.html?noredirect=on&utm_term=.c4a73f288f38. [citováno 10. února 2019].

Co se týče konkrétních textů, nejprve jsem vyhledala všechny texty, které o dané problematice v tom kterém médiu vyšly. Poté jsem se zaměřila na čistě zpravodajské články, v druhém sledu jsem analyzovala i publicistické texty, tedy názorové texty a podobně. Zvláště v posledním sledovaném období (roky 2016 až 2018) bylo textů celkově méně, proto jsem jich konkrétně zmínila jen pár a spíše jsem se zaměřila na celkové vyznění textů a diskurz, který nabízejí.

Z hlediska této práce je důležité, jak se v rámci diskurzu konstruovala pozice a povaha Islámského státu, jak se měnilo vnímání jeho obětí. V analyzovaných textech tedy budu hledat prvky, které „obyčejné“ vraždění v rámci dobývání území přeřadily do kategorie „genocida“, stejně tak prvky, které pachatele vyčlenily ze skupiny bojovníků proti místním armádám a posunuly je do kategorie původců genocidy. V případě ISIS došlo, jak ukážu v dalších kapitolách, k posunu od geopolitické hrozby zejména pro zájmy Spojených států v oblasti právě k narativu pachatelů genocidy.

V případě obětí jde o podobný proces. Bez konkrétně pojmenovaných obětí a činů není genocida. Genocida je o vyhlazení celého národa či etnické skupiny, v prostředí Blízkého východu je ale pro běžné čtenáře poněkud obtížné vyznat se v etnickém či náboženském složení zdejších obyvatel – většinová společnost je bere jako homogenní společnost, což ale ani zdaleka neplatí. Jak například ilustruje tento konkrétní příklad. Zaměřím se tedy na to, jak došlo k odlišení jezídů jako celé etnické skupiny od zbytku obyvatel severu Iráku. To byl velmi důležitý moment v ustanovování diskurzu jezidské genocidy. O jezidy se do roku 2014 Západ příliš nezajímal, leckdo neměl ani ponětí, že v regionu žijí i nemuslimští obyvatelé, což se po útoku Islámského státu změnilo a právě díky odlišení jednotlivých etnik se o problém začalo zajímat mezinárodní společenství.

3. JEZÍDOVÉ

Tato kapitola nemá za cíl odvyprávět celou historii jezídů jako etnika a svébytné náboženské skupiny – zaměřím se jen na jejich historii soudobou, která zasadí kruté násilí a celkovou animozitu, kterou bojovníci Islámského státu vůči jezídům pociťovali, do správného kontextu. V případě náboženské nauky jezídů se sice zaměřím i na její kořeny, které sahají až do starověku, opět ale v rozsahu nezbytně nutném pro pochopení zkoumaného problému.

Jezídové žijí v částečné diaspoře – jejich více či méně početné skupiny najdeme v Arménii a dříve také v Rusku⁷⁴, obývají ale především oblasti v Turecku, Sýrii a Iráku, kde žije nejpočetnější komunita jezídů na světě. Celkové počty jezídů se v literatuře liší – drtivá většina studií a odborných textů mluví o půl milionu až 700 000 příslušníků^{75,76} jezídského etnika. Někteří autoři zmiňují téměř jeden a půl milionu jezídů ve světě.⁷⁷ Na čem se však všechny texty shodnou, je, že nejpočetnější skupina jezídů (zhruba 400 000 až půl milionu – podle celkového počtu příslušníků jezídského etnika) žije na severu Iráku v provincii Ninive. V Iráku tvoří jezídové (spolu s křesťany) nejpočetnější náboženskou minoritu.⁷⁸

3.1 Jezídismus

Většina odborných textů označuje jezidy za svébytnou, starobylou náboženskou a etnickou komunitu. Některé texty však používají i označení „ezoterická skupina“.⁷⁹ Toto

---

⁷⁴ Ahmed, Sami S. 1973. *A Study Of The Yazidis: An Introduction*. *Ilf Review* 30 (3): 37-48. Str. 38.

⁷⁵ Kikoler, Naomi. 2015. *Our Generation Is Gone': The Islamic State's Targeting of Iraqi Minorities in Ninewa*. United States Holocaust Memorial Museum. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/m/pdfs/Iraq-Bearing-Witness-Report-111215.pdf>. [citováno 22. března 2019].

⁷⁶ Hechler, Samantha. 2017. *Prosecuting Islamic State Members For Sexual And Gender-Based Crimes Committed Against Yazidi Women And Girls*. *Cardozo Journal Of International And Comparative Law* 25 (3): 595-624. Str. 599.

⁷⁷ Cetorelli, Valeria, Isaac Sasson, Nazar Shabila, and Gilbert Burnham. 2017. *Mortality And Kidnapping Estimates For The Yazidi Population In The Area Of Mount Sinjar, Iraq, In August 2014: A Retrospective Household Survey*. *Plos Medicine* 14 (5). Str. 3.

⁷⁸ Černý, Karel. 2017. *Iráčtí Jezidé: Motivý Současné Migrace Do Evropy*. *Mezinárodní Vztahy* 52 (2): 5-28. Str. 5.

⁷⁹ Ahmed, Sami S. 1973. *A Study Of The Yazidis: An Introduction...* Str. 37.

vnímání pochází zřejmě primárně z náboženské tradice jezídů, která se zrodila před čtyřmi tisíci lety v oblasti Blízkého východu, konkrétně v oblasti staré Mezopotámie a Persie (sami jezídé říkají, že jejich náboženství je nejstarobylejší z těch blízkovýchodních).⁸⁰ Jezidismus v sobě v současné době snoubí prvky zoroastrismu, islámu, judaismu i křesťanství, až do středověku šlo o původní náboženství všech Kurdů, než se ho většina vzdala pod vlivem sílící a agresivní islamizace. Náboženská tradice existovala dlouhá tisíciletí jen v orální podobě, svaté texty jezidismu vznikly převážně až v 19. století.⁸¹ „Nejstarší vrstvou jezidismu jsou přírodní a staroíránská náboženství. Z této doby pochází praxe modlit se k Bohu skrze symbol Pavího anděla a také posvátné chápání Slunce, hvězd a základních prvků, jako je voda či oheň.“⁸² Paví anděl se v jezidské náboženské tradici nazývá také Melek Táús. Právě proto, že ho jezídové uctívají, jsou (nejen) Islámským státem považováni za uctíváče ďábla.⁸³

Náboženství do značné míry ovlivňuje i sociální život jezídů, jezidismus rozděluje společnost do tří kast – dvou „náboženských“, kam patří duchovní a jezídští mystici, a jedné „civilní“, kam patří zbytek jezídů. Jezidská komunita je přísně neprostupná. Do určité míry v ní platí tradiční zákony tribalismu (přítomného na celém Blízkém východě), svébytná jezidská společnost je ale sešněrována i dalšími přísnými pravidly. Tím nejprísnejším je zřejmě zákaz sňatků s vyznavači jiného náboženství.⁸⁴ Aby se člověk mohl považovat za jezída, musí být jezídou oba jeho rodiče.

3.2 Jezidská menšina v Iráku

Jak jsem nastínila v úvodu kapitoly, pro potřeby této práce je třeba alespoň stručně nastínit několik posledních desetiletí existence jezídů v Iráku. Jezídové vždy žili převážně v okolí pohoří Sindžár (které, spolu se stejnojmennou horou sehrálo klíčovou roli

---

⁸⁰ Kikoler, Naomi. 2015. *Our Generation Is Gone': The Islamic State's Targeting of Iraqi Minorities in Ninewa...* Str. 4.

⁸¹ Fuccaro, Nelida. 1997. *Ethnicity, State Formation, And Conscriptio In Postcolonial Iraq: The Case Of The Yazidi Kurds Of Jabal Sinjar.* International Journal Of Middle East Studies 29 (4): 559-580. Str. 564

⁸² Černý, Karel. 2017. *Iráčtí Jezídé: Motivý Současné Migrace Do Evropy.* Str. 8.

⁸³ Hechler, Samantha. 2017. *Prosecuting Islamic State Members...* Str. 600.

⁸⁴ De Vido, Sara. 2018. *Protecting Yazidi Cultural Heritage Through Women: An International Feminist Law Analysis.* Journal Of Cultural Heritage 33 (Sep-Oct): 264-270. Str. 265.

v srpnových událostech roku 2014), které se nachází asi sto kilometrů západně od města Mosul v provincii Ninive.

Po americké invazi do Iráku v roce 2003 dostali Kurdové rozsáhlou autonomii (obecně s autonomií iráckých menšin počítala nová ústava, která vznikla v roce 2005). Část iráckých jezídů se identifikuje jako Kurdové, nezanedbatelná skupina (a zejména jezídové z okolí hory Sindžár) se naopak proti kurdskému nacionalismu vymezuje a silně zdůrazňuje svou odlišnost a naopak vyzdvihuje specifika své etnické skupiny.⁸⁵ Po svržení Saddáma Husajna se v Iráku rozhořel tuhý boj o moc, který jen přiživovaly odvěké spory mezi jednotlivými náboženskými, mocenskými, etnickými a dalšími skupinami. Cílem se stali i jezídové, kteří žili na historicky sporném území, jehož správu si nárokovali jak Kurdové z místní autonomie, tak federální vláda se sídlem v Bagdádu a provinční vláda se sídlem v Mosulu. V letech po americké invazi spolu tyto tři zmíněné „administrativy“ soupeřily o vliv – a faktický rozvoj provincie se zastavil. Z tohoto boje o moc, i když ve větším, celoiráckém měřítku, koneckonců vzešel i sám Islámský stát.

Menšiny jako jezídové se staly snadným cílem soupeřících stran. Konkrétně jezídové se často stávali terčem sebevražedných útoků a výhrůžek – namátkou: v roce 2007 se atentátníci zaměřili na několik „jezídských cílů“ a zabili tři stovky lidí (700 dalších zranili a zničili 400 domů); v říjnu 2013 dostali jezídští studenti Mosulské univerzity anonymní varování, že pokud neodejdou, budou zabiti. Z univerzity se odhlásilo téměř tisíc studentů.⁸⁶ Cílem byli i pro předchůdce Islámského státu, organizaci al-Káida. „Problematické“ je také to, že jezídové se neřadí ani k sunnitské, ani ší'itské větvi islámu, což radikálům (nejen v Iráku, ale v celém regionu) zavdává, objektivně značně pofidérní, důvod k útokům. Pro ilustraci předkládám autentickou citaci jezídského tlumočnicka Šiwána: „Média v celém arabském světě živí již nějakých dvacet let negativní stereotypy o jezídech. Tvrdí, že se nemyjeme, a jsme proto špinaví. Nabádají lidi, aby s námi nejedli, protože ani naše pokrmy nejsou rituálně čisté (halál). Dále tvrdí, že nejsme úplně lidé. Prý máme ocasy, které schováváme. A kromě toho prý nevěříme v Boha, ale modlíme se k ďáblu. A ten, kdo nemá

---

⁸⁵ Černý, Karel. 2017. *Iráčtí Jezíde: Motivý Současné Migrace Do Evropy*. Str. 8.

⁸⁶ Kikoler, Naomi. 2015. *Our Generation Is Gone!: The Islamic State's Targeting of Iraqi Minorities in Ninewa...* Str. 9.

žádnou posvátnou knihu a neakceptuje boží právo šaría, je údajně bezvěrec a může být zabit.“⁸⁷

Jezídkové často hovoří o tom, že za svou historii přežili už 72 genocid,⁸⁸ většina z nich se měla odehrát ještě za doby Osmanské říše.⁸⁹ Někteří odborníci se ale domnívají, že jde spíš o symbolické vyjádření velkého počtu pogromů.⁹⁰

Jezídkové po zkušenostech s mocenskými tahanicemi nedůvěřovali centrální irácké vládě. Nedůvěru ale chovali i ke kurdské správě. Ani jedna ze stran se o ně totiž nezajímala, pokud je rovnou nediskriminovala či nepřehlížela nejen při rozdělování financí, ale také distribuci humanitární pomoci v dlouhém období sucha⁹¹ a podobně. Skepse jezídků ohledně centrální vlády se potvrdily, když po roce 2014 neexistovala z její strany ochota vyšetřit všechny zločiny, kterých se na příslušnících jejich komunity islamisté dopustili, stejně tak i přes sliby nevyčlenila žádné finance na obnovu poničených jezídkových oblastí.⁹²

Nedůvěra však na základě historických zkušeností mezi jezídky panuje i vůči kurdské samosprávě, která je zcela nepřijímá jako Kurdy. Kurdská autonomní správa jezídkům několikrát přislíbila ochranu ze strany pěšmergy, kurdské milice. Té se však dočkali jen ve velmi omezeném rozsahu. „Jezídkové pochopili, že oslavovaná kurdská pěšmerga není národní armádou hájící veřejný zájem, ale stranickou milicí.“⁹³

3.3 Útok Islámského státu na sindžárské planiny

Měsíc a pár dnů po vyhlášení vlastního chalífátu se islamisté rozhodli podniknout ofenzivu proti městu Sindžár a okolním vesnicím, tedy oblasti, kterou po generace obývaly stovky tisíc jezídků a Kurdů. Oblast střežily kurdské milice pěšmerga, které ale postup islamistů nebyly schopné zastavit. Kurdské jednotky se nakonec bez varování stáhly a

---

⁸⁷ Černý, Karel. 2017. *Iráčtí Jezídkové: Motivů Současné Migrace Do Evropy*. Str. 22.

⁸⁸ Holland, Tom. 2017. *Don't forget the Yazidis: To avoid the next genocide, remember the last*. The Spectator. Dostupné z: <https://www.spectator.co.uk/2017/08/dont-forget-the-yazidis-to-avoid-the-next-genocide-remember-the-last/>. [citováno 24. března 2019].

⁸⁹ Hechler, Samantha. 2017. *Prosecuting Islamic State Members...* Str. 599.

⁹⁰ Černý, Karel. 2017. *Iráčtí Jezídkové: Motivů Současné Migrace Do Evropy...* Poznámka 7, str. 26.

⁹¹ Ibid. Str. 10.

⁹² Ibid. Str. 16.

⁹³ Ibid. Str. 18.

nechaly místní bez ochrany.⁹⁴ Bojovníci Islámského státu obyvatele každé vesnice vyzvali, aby konvertovali k islámu – když odmítli, popravili je. Stejnou metodou si podrobili i všechny ostatní nedobrovolné obyvatele nově vzniklého chalífátu na iráckém a syrském území.

Hned 3. srpna a v několika následujících dnech zabil Islámský stát několik stovek jezídů, převážně mužů. Jejich těla se později našla v masových hrobech, některé jezidy v nich islamisté pohřbili zaživa. Jako sexuální otrokyně zajali stovky žen a mladých dívek.⁹⁵ Za dobu několik měsíců trvající „vlády“ Islámského státu zemřelo zhruba 3 100 příslušníků jezidské komunity, ve většině případů šlo o popravy. Zhruba 6 800 lidí islamisté unesli.⁹⁶

Před postupem islamistů ze Sindžáru a okolí uprchlo na 200 000 lidí, v převážné většině šlo o příslušníky jezidské komunity.⁹⁷ V následujících dnech 50 000 z nich postupující islamisté zahnali až na horu Sindžár, kde se jezídové ocitli v obklíčení bez vody, jídla, léků a přístřeší.⁹⁸ Podle Dětského fondu OSN (UNICEF) do hornaté oblasti uteklo s rodiči i zhruba 25 000 dětí, které v nehostinných podmínkách trpěly nejvíce.⁹⁹ Den po útoku na Sindžár vyzval emír jezídů Tahsín Saíd-beg mezinárodní společenství k

---

⁹⁴ Kikoler, Naomi. 2015. *Our Generation Is Gone': The Islamic State's Targeting of Iraqi Minorities in Ninewa*. United States Holocaust Memorial Museum. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/m/pdfs/Iraq-Bearing-Witness-Report-111215.pdf>. [citováno 1. července 2019].

⁹⁵ Rasheed, Ahmed. *Exclusive: Iraq says Islamic State killed 500 Yazidis, buried some victims alive*. Reuters. 10. srpna 2014. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-yazidis-killings/exclusive-iraq-says-islamic-state-killed-500-yazidis-buried-some-victims-alive-idUSKBN0GA0FF20140810> [citováno 1. července 2019].

⁹⁶ Cetorelli, Valeria, Isaac Sasson, Nazar Shabila, and Gilbert Burnham. 2017. *Mortality And Kidnapping Estimates For The Yazidi Population In The Area Of Mount Sinjar, Iraq, In August 2014: A Retrospective Household Survey*. Plos Medicine 14 (5). Str. 8.

⁹⁷ Arango, Tim. *Sunni Extremists in Iraq Seize 3 Towns From Kurds and Threaten Major Dam*. The New York Times. 3. srpna 2014. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/08/04/world/middleeast/iraq.html> [citováno 1. července 2019].

⁹⁸ Smith-Spark, Laura. *Iraqi Yazidi lawmaker: 'Hundreds of my people are being slaughtered'*. CNN. 6. srpna 2014. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/06/world/meast/iraq-crisis-minority-persecution/index.html> [citováno 1. července 2019].

⁹⁹ UNICEF. 2014. *Statement on child deaths in Iraq; attributable to Marzio Babilie, UNICEF Representative*. Prohlášení, New York, srpen 2014. Dostupné z: https://www.unicef.org/media/media_74676.html [citováno 1. července 2019].

neodkladné akci. Jmenovitě se obrátil například na amerického prezidenta Baracka Obamu, na generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna, či na Ligu arabských států a Evropskou unii.¹⁰⁰

Prosba Tahsína Saíd-bega nezůstala nevyslyšena. Postup Islámského státu a jeho rychlé nabývání na síle svět bedlivě sledoval. Čtyři dny po nájezdu islamistů na Sindžár a vyhnání padesáti tisíc jezídů do nehostinného pohoří americký prezident Barack Obama povolil (tzv. autorizoval) letecký úder na místní pozice Islámského státu a rozhodl také o leteckých dodávkách humanitární pomoci uvězněným jezídům. Nálety na pozice Islámského státu přišly ve čtyřech vlnách a americká armáda kromě stíhaček použila i drony pro lepší zacílení.

Helikoptéry a drony postupně dodaly uprchlíkům více než čtrnáct a půl tisíce litrů vody a více než šestnáct tisíc potravinových balíčků.¹⁰¹ Začala také pomalá evakuace jezídů z hory Sindžár, kterou řídila irácká armáda. K poskytování humanitární pomoci se 10. srpna připojily Francie s Velkou Británií.

---

¹⁰⁰ AINA News, *Leader of Iraq's Yazidis Issues Distress Call, Appeals for Help Against ISIS*. Assyrian International News Agency. 4. srpna 2014. Dostupné z: <http://www.aina.org/news/20140804041237.htm> [citováno 1. července 2019].

¹⁰¹ Carter, Chelsea J., Tawfeeq, Mohammed a Starr, Barbara. *Officials: U.S. airstrikes pound ISIS militants firing at Iraq's Yazidis*. CNN. 10. srpna 2014. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/09/world/meast/iraq-crisis> [citováno 10. července 2019].

4. USTANOVENÍ DISKURZU JEZÍDSKÉ GENOCIDY

Po nájedzu Islámského státu na města na severu Iráku obývaná jezídy, Kurdy či případně zástupci dalších menšin, se v projevech politiků, mezinárodních organizací a i v médiích začalo objevovat slovo „genocida“. K násilí vůči civilnímu obyvatelstvu ze strany bojovníků nového chalífátu však docházelo už před 3. srpem 2014. Na tyto události ovšem západní společenství vesměs nebralo zřetel. Média informovala¹⁰² spíše o rozrůstání území samozvaného chalífátu, případně se řešila rizika, jaká Islámský stát představuje pro západní svět – tedy například „nábor“ bojovníků z řad vykořeněné mladé generace muslimů v Evropě a s tím spojená radikalizace evropské mládeže či etické aspekty odebírání ropy z nalezišť, která Islámský stát v Sýrii a Iráku ovládal. Z prodeje ropy získávali islamisté v září 2014 zhruba tři miliony dolarů (v přepočtu podle tehdejšího kurzu 63 milionů korun) denně¹⁰³ a bezpečnost zástupců západních zemí v regionu.

K identifikaci toho, proč se právě po útoku na sindžárské planiny začalo o vražedném nájedzu islamistů mluvit jako o genocidě, je potřeba vrátit se nejprve do doby vzniku Islámského státu, tedy na konec června stejného roku. Jak zmiňuji v jedné z předchozích pasáží, pro potřeby této práce jsem omezila monitoring mediálních výstupů na články z webu amerických televizí CNN a Fox News a z webu deníku The Washington Post.

Články, které na zmíněných webech vyšly v červnu a červenci 2014 se na problematiku dívají ryze americkou optikou. Řeší se bezpečnost amerických diplomatů na Blízkém východě, řeší se posílení vojenské přítomnosti – i když například CNN přidává i analýzu toho, kde se vlastně Islámský stát vzal a poukazuje přitom na roli amerických okupačních sil v Iráku. Rozmach Islámského státu je vnímán jako geopolitická hrozba pro americké zájmy (nikoliv jako humanitární problém), CNN upozorňuje na vysokou nebezpečnost této skupiny, doslova píše, že pro „západní protiteroristické agentury je kombinace fanatismu a disciplinované organizovanosti noční můrou“ a že bojovníci

---

¹⁰² Pozici západních médií v té době popisují z vlastní zkušenosti, jelikož jsem pracovala v zahraniční rubrice jednoho z českých zpravodajských domů a zahraniční texty o Islámském státu jsem monitorovala. Nezáměr o oběti pramení v podobných případech i z geografické a kulturní vzdálenosti západu od ostatních oblastí, útoky jsou pro většinu novin a webů (respektive pro jejich čtenáře) „zajímavé“ až s počty obětí v řádu desítek.

¹⁰³ Al-Khatteeb, Luay a Gordts, Eline. *How ISIS Uses Oil to Fund Terror*. Brookings. 27. září 2014. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/on-the-record/how-isis-uses-oil-to-fund-terror/> [citováno 13. července 2019].

Islámského státu „zpochybňují vládu a autoritu dvou největších států na Blízkém východě a zároveň se [ISIS] daří verbovat bojovníky nejen z Iráku a Sýrie, ale také ze Saúdské Arábie a ostatních arabských států“.¹⁰⁴

Pokud už vybraná média informují o obětech, první informací je údaj o jejich zaměstnání – jsou to vojáci či příslušníci místních milicí,¹⁰⁵ kteří islamistům podlehl v boji či byli popraveni poté, co je při bojích islamisté zajali.

CNN jen v jednom případě obsáhle informuje o rozsáhlém útoku bojovníků Islámského státu – oběťmi bylo 1 700 šíitských vojáků ze základny v iráckém Tikritu, text se tak zaměřuje na vyjádření iráckého premiéra, na strategii, jakou v boji proti islamistům irácká armáda používá a na dosavadní „bilanci“ střetů iráckých vojáků s vojáky chalífátu. V titulku také autoři článku zdůrazňují americkou linku příběhu, když píšou, že z bezpečnostních důvodů se několik zaměstnanců americké ambasády v Bagdádu musí přemístit.¹⁰⁶ V několika větách je pak kladen důraz na šíitský původ zabitých vojáků, humanitární linka ale rozvedená není.

Nejméně článků vyšlo na webu Fox News, jeden z textů upozorňuje na nebezpečí, které rozpínající se chalífát a krvelačnost islamistů představují pro zástupce minorit žijících v regionu, zde konkrétně pro místní křesťany.¹⁰⁷ Jde o první článek ve zkoumaných médiích, který podobnou informaci přináší a analyzuje – dlužno dodat, že nejde o autorský text některého z reportérů, ale o článek publikovaný v názorové rubrice. V podobném duchu je i

---

¹⁰⁴ Lister, Tim. *ISIS: The first terror group to build an Islamic state?*. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/06/12/world/meast/who-is-the-isis/index.html> [citováno 13. července 2019].

¹⁰⁵ Erdman, Shelby L., Tawfeeq, Mohammed, Alkhashali, Hamdi. *Islamic extremists kill 270 in attack on a gas field in central Syria, report says*. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/07/18/world/meast/iraq-isis-christians-threatened/index.html> [citováno 13. července 2019].

¹⁰⁶ Tawfeeq, Mohammed, Basil, Yousif, Fantz, Ashley a Morgenstein, Mark. *Terrifying execution images in Iraq; U.S. Embassy in Baghdad relocates some staff*. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/06/15/world/meast/iraq-photos-isis/index.html> [citováno 13. července 2019].

¹⁰⁷ Shea, Nina. *Only America can save Iraq's last Christians*. 29. července 2014. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/opinion/only-america-can-save-iraqs-last-christians> [citováno 13. července 2019].

text s varováním před sektářským násilím, utlačováním minorit v Iráku a Sýrii a „selektivním zabíjením“ v The Washington Post.¹⁰⁸

Lze nicméně konstatovat, že v době, kdy došlo k vyhlášení chalífátu v Iráku a Sýrii, se zkoumaná média zabývala spíše než samotnými oběťmi islamistů rychlou a brutální expanzí Islámského státu bez hlubší analýzy všech rizik. Islámský stát byl brán jako jeden z aktérů konfliktu, nikoliv jako něco výjimečného. Koneckonců, média ráda odkazovala na spojení hlavních postav IS z Al-Káidou a připomínala americký boj s teroristy na území Blízkého východu¹⁰⁹ – což je věc, se kterou už Spojené státy v té době měly dlouholetou zkušenost a pro čtenáře nešlo o nové téma. Pokud se ve článcích mluvilo o šíitech či Kurdech, nebyly vysvětleny rozdíly a potenciální nebezpečí, které může ze strany islamistů hrozit. Konkrétní ohrožené náboženské menšiny nebyly, s výjimkou názorového článku na webu Fox News, ve zkoumaných médiích před srpnem 2014 zmíněny.

Obdobný výsledek nabízí i analýza postoje oficiálních úřadů a institucí, jak uvádím v následujících dvou podkapitolách, nejsilnější západní hráč na Blízkém východě, Spojené státy, situaci v Iráku a Sýrii bedlivě monitorovaly, veřejně se prezident a ministerstvo zahraničí vyjádřilo jen k zabíjení ze strany islamistů, nikoliv ke konkrétním obětem. A o humanitární rozměru vraždění padla jediná věta.

Organizace spojených národů se situací v Iráku a Sýrii věnovala pečlivěji, poukazovala, logicky z titulu své existence, na humanitární rozměr postupu jednotek Islámského státu a dokonce zmínila i ohrožené menšiny (mezi nimi jezidy). Vysoká komisařka OSN upozornila na „rozsáhlé zabíjení, mrzačení, ničení obydlí a majetku a destrukci obchodů, škol, modliteben a dalších míst, kde se schází velké množství civilistů“ a varovala také, že „záměrné cílení na civilisty, jejich zabíjení, používání jako lidských štítů

---

¹⁰⁸ Kalyvas, Stathis N., *The logic of violence in the Islamic State's war*. 7. července 2014. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/07/07/the-logic-of-violence-in-islamic-states-war/?utm_term=.ab8a9e439edc [citováno 13. července 2019].

¹⁰⁹ Lister, Tim. *ISIS: The first terror group to build an Islamic state?*. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/06/12/world/meast/who-is-the-isis/index.html> [citováno 13. července 2019].

a bránění přístupu k humanitární pomoci může přerůst ve válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.¹¹⁰

Přesto šlo o zprávu, která v celkovém pokrývání rozpínavosti a krutosti Islámského státu spíše zapadla. Světovým míněním tak pohnul až masakr jezídů v okolí hory Sindžár.

4.1 USA a jejich zájmy: Islámský stát jako geopolitický aktér

Před nájezdem islamistů na sindžárské planiny se o rozmachu Islámského státu obšírněji zmínil tehdejší americký prezident Barack Obama jen jednou, a to při tiskové konferenci v Bílém domě 19. června 2014. Doslova jednou větou se zmínil o humanitárním rozměru běsnění islamistů, když řekl, že Spojené státy mají v Iráku a Sýrii humanitární zájmy a je třeba předejít krveprolití.¹¹¹ V prohlášení a při následných otázkách Obama rozváděl informace, které dva dny před tiskovým brífinkem přinesla média – tedy že se posiluje ochrana diplomatů v Bagdádu a že se zvažuje vyslání maximálně tří stovek amerických vojáků na pomoc při tréninku iráckých bezpečnostních sil.

Obama také dodal, že vzhledem k určitým americkým „zájmům v Iráku a Sýrii posiluje zpravodajské pokrytí oblasti“, což dá Spojeným státům výhodu při boji proti teroristům z Islámského státu.¹¹²

O čtyři dny dříve se k situaci v Iráku vyjádřilo i americké ministerstvo zahraničí, ústy mluvčího odsoudilo masakr 1 700 šíitských vojáků z Tikritu a zmínilo snahu Islámského státu o sektářské rozdělování místních lidí.¹¹³

---

¹¹⁰ ¹¹⁰ UNAMI. *UN reports serious human rights violations, potential war crimes in Iraq*. 18. července 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/07/473352-un-reports-serious-human-rights-violations-potential-war-crimes-iraq> [citováno 13. července 2019].

¹¹¹ Obama, Barack. 2014. *Remarks by the President on the Situation in Iraq*. Tiskový briefing, Washington D. C. 19. června 2014. The White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/06/19/remarks-president-situation-iraq> [citováno 13. července 2019].

¹¹² Ibid.

¹¹³ Psaki, Jen. 2014. *ISIL Claims Massacre in Tikrit*. Tiskové prohlášení. Washington D. C., 15. června 2014. Department of State. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/06/227605.htm> [citováno 13. července 2019].

Ani americké ministerstvo zahraničí a ani Bílý dům se o konkrétních náboženských či etnických skupinách, které by bojovníci Islámského státu ohrožovali, ve veřejných prohlášeních nezmiňují. Spojené státy tak z aktuální situace vycházejí jako ochránce humanitárních principů, který si uvědomuje, jak je situace závažná, důležitější je však ochrana geopolitických zájmů USA, jelikož Islámský stát protivník, který se nijak nevymyká nepřátelům, se kterými Spojené státy v oblasti už bojovaly. A i přes poměrně jasně definované cíle, které si Islámský stát vytyčil, nelze hovořit o snaze „vymazat“ jakékoliv minority z mapy. Islámský stát v této chvíli pro Spojené státy představuje spíše geopolitickou než humanitární hrozbu a podle toho Američané plánují svoji další strategii.

4.2 OSN: varování před humanitární krizí a možnými válečnými zločiny

Organizace spojených národů zaujala oproti Spojeným státům poněkud jinou pozici. Agentury i úřady OSN ve stejné době varovaly před možnou rychlou eskalací násilí a kritickou situací náboženských menšin v Iráku a Sýrii (mimo jiné jmenovitě jezídů) – a za pachatele možných válečných zločinů označovaly jednoznačně příslušníky Islámského státu.

V období před nájездem islamistů na sindžárské planiny OSN ve třech svých prohlášeních varuje před tím, co svět pochopí až v následujících měsících. Hned v první zprávě OSN uvádí, že bojovníci Islámského státu si za oběti vybírají očividně cíleně i zástupce náboženských menšin – a konkrétně jmenuje irácké Turkmeny, Šabaky (etnikum obývajících několik oblastí v irácké provincii Ninive; nábožensky příbuzné s jezidy), křesťany a jezidy.¹¹⁴ Hlavním sdělením prohlášení je nicméně obava z čím dál častějšího vraždění civilistů na územích, která Islámský stát obsazuje, a apel na místní autority, aby vysídlování a mimosoudním popravám nevinných obyvatel zabránily.

V další zprávě se OSN zabývá násilím na iráckých ženách a dívkách a rapidně se zhoršující bezpečnostní a humanitární situací. Při výčtu konkrétních druhů násilí a počtu

---

¹¹⁴ Colijn, Inge. *Iraq violence: UN confirms more than 2,000 killed, injured since early June*. 24. června 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/06/471532-iraq-violence-un-confirms-more-2000-killed-injured-early-june> [citováno 13. července 2019].

obětí nyní OSN nerozlišuje mezi „Iráčany“ a příslušníky konkrétních etnických či náboženských minorit.¹¹⁵

Ve třetí zprávě zástupci asistenční mise OSN v Iráku varují před porušováním lidských práv a možnými válečnými zločiny v Iráku. „Úmyslné a bezohledné zabíjení civilistů, používání civilistů jako lidských štítů a bránění přístupu k humanitární pomoci může představovat zločiny proti lidskosti,“ uvádí ve zprávě vysoká komisařka OSN pro lidská práva Navi Pillay.¹¹⁶ V textu se dále píše, že bojovníci Islámského státu a přidružené ozbrojené skupiny podnikli mnoho útoků tak, aby měly co největší dopad na civilisty, systematicky cílili na civilní infrastrukturu a jediným jejich úmyslem bylo zabít tolik civilistů, kolik jen bylo možné.¹¹⁷ Ve většině textu se pracuje jen s pojmem „civilisti“, na několika místech jsou ale explicitně zmíněny ženy, děti, lidé s postižením, staří lidé a příslušníci minorit jako zástupci těch nejohroženějších skupin iráckého obyvatelstva.

Vysoká komisařka OSN pro lidská práva už dříve ve sledovaném období varovala před válečnými zločiny páchanými islamisty v Sýrii a Iráku a dovolávala se mezinárodního práva a okamžitého zásahu.¹¹⁸ K naléhavému zásahu mezinárodní komunity burcoval v červenci také tehdejší vysoký komisař OSN pro uprchlíky a pozdější generální tajemník OSN António Guterres. „Irák riskuje plnohodnotnou sektářskou válku a kompletní rozpad. Iráckým politikům a také mezinárodní komunitě dochází čas. Je tu poslední šance, jak přivést všechny dohromady nesektářským přístupem, jinak riskujeme opravdovou sektářskou válku,“ uvedl Guterres v prohlášení.¹¹⁹ Guterres ISIS sice rámuje i jako geopolitickou

---

¹¹⁵ Baldwin, S. *Iraq: UN officials voice concern about humanitarian situation, abuse of women, girls*. 2. července 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/07/472232-iraq-un-officials-voice-concern-about-humanitarian-situation-abuse-women-girls> [citováno 13. července 2019].

¹¹⁶ UNAMI. *UN reports serious human rights violations, potential war crimes in Iraq*. 18. července 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/07/473352-un-reports-serious-human-rights-violations-potential-war-crimes-iraq> [citováno 13. července 2019].

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Nuri, R. *As Iraq's insurgency spreads beyond Mosul, UN rights chief 'alarmed' by reported abuses*. 13. června 2014. UN News. Dostupné z: https://news.un.org/en/story/2014/06/470752-iraqs-insurgency-spreads-beyond-mosul-un-rights-chief-alarmed-reported-abuses#.U59Es_ldV8E [citováno 13. července 2019].

¹¹⁹ Colt, Edward a Fleming, Melissa. *UNHCR head calls for urgent political solution to Iraq's deepening crisis*. 18. července 2014. UNHCR. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/print/53c91bbb6.html> [citováno 13. července 2019].

hrozbu, důraz, který klade na „sektářství“ však naznačuje, že si je vědom i citlivé nábožensko-etnické roviny problému.

Z analyzovaných textů vyplývá, že do 3. srpna 2014 žádný konkrétní „jezidský diskurz“ neexistoval. Mezinárodní společenství se o oběti Islámského státu zajímalo málo nebo vůbec, převažovaly obavy o západní zájmy v regionu. O obětech se mluví jen v případě rozsáhlejších masakrů. Jako oběti jsou často zmiňováni pouze šíiti, což čtenářům naznačuje určitý druh souboje příslušníků dvou skupin islámu a ne začátek genocidy na jiných obyvatelích regionu. Stejně tak se nehovoří ani o zločinech proti lidskosti či válečných zločinech, ale zdůrazňují se oběti bojů mezi islamisty a příslušníky irácké armády či místních milic.

Určitý „civilní diskurz“ se objevoval jen pomalu, i když to byl důležitý mezikrok v ustanovování jezidského diskurzu. Jak ve své, již dříve citované knize uvádí Lene Hansen,¹²⁰ odlišení civilistů jako obětí od pachatelů násilí, je v ustanovování diskurzu nesmírně důležitý moment, jelikož se tím radikálně mění uvažování a hlavně chování externích pozorovatelů (v tomto případě mezinárodního společenství). V tento moment již k tomuto odlišení v náznamech dochází, a to téměř výhradně ze strany zástupců Organizace spojených národů. Spojené státy, nejsilnější hráč v regionu Islámský stát podle vyjádření oficiálních míst stále vidí spíše jako geopolitického hráče, který ohrožuje americké zájmy, než jako skupinu, která zásadním způsobem ohrožuje civilisty a může se dopouštět válečných zločinů.

Teprve v dalších měsících až letech dochází k naprostému a kategorickému oddělení všech diskurzů – jezídů jako obětí, bojovníků Islámského státu jako agresorů a poté transformace z pouhých geopolitických aktérů na pachatele genocidy a násilí páchaného islamisty jako zločinů proti lidskosti či genocidy.

---

¹²⁰ Hansen, Lene. 2006. *Security As Practice: Discourse Analysis And The Bosnian War*. Londýn: Routledge. Str. 126.

5. DEBATA O GENOCIDĚ JEZÍDŮ A DISKURZ JEZÍDSKÉ GENOCIDY

Jak bylo popsáno ve třetí kapitole, na masakr jezídů jako první z mezinárodního společenství odpověděly Spojené státy, když do oblasti jednak vyslaly humanitární pomoc, jednak podnikly několik náletů proti bojovníkům Islámského státu a pomohly zřídit bezpečný humanitární koridor, kterým mohli jezídové ze sindžárské planiny uniknout do bezpečí a z dosahu islamistů.

5.1 Rok 2014

O mrtvých, které za sebou zanechal Islámský stát se začalo mluvit jako o skutečných obětech, jako o zavražděných civilistech, v médiích se objevilo několik velmi podrobných rozborů náboženského a etnického složení oblastí, kde Islámský stát vedl ofenzivu. Zajímavý je počet textů, které o událostech na sledovaných webech vyšly. Po zadání klíčového slova „Yazidi“ je možné nalézt zhruba stovku textů z webu televize CNN od srpna 2014 do konce roku 2014. O něco méně, necelou šedesátku, lze nalézt na webu deníku The Washington Post. Web televize Fox News nabízí do konce roku 2014 pouhých šest článků, které obsahují slovo „jezídové“, žádný z nich se však netýká jejich vraždění či nuceného útěku, jde jen o okrajové zmínky.¹²¹

V srpnu roku 2014 začali do výčtu ohrožených civilistů novináři pomalu zařazovat i samotné jezidy,¹²² i když z dřívějšího referování toto rozdělení jasné nebylo. O útěku jezídů z jejich domoviny se psalo jako o „exodu biblických rozměrů“¹²³, ačkoliv se v textu mluvilo jen o „tisícičkách“ uprchlíků. Přitom podle zpráv OSN z července 2014 muselo kvůli

---

¹²¹ Mediální výstupy jsem analyzovala na etapy, aby bylo možné mapovat vývoj diskurzu.

¹²² Berlinger, Joshua. *Who are the Yazidis, and why does ISIS want to kill them?* 8. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <http://religion.blogs.cnn.com/2014/08/08/who-are-the-yazidis-and-why-does-isis-want-to-kill-them/> [citováno 13. července 2019].

¹²³ Watson, Ivan, Sidner, Sara a Rowlands, Ted. *Neighbors joined ISIS slaughter, Yazidi says*. 17. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/13/world/meast/iraq-mountain-yazidi-refugees/index.html> [citováno 13. července 2019].

nájezdům islamistů a cíleným útokům ze svých domovů v Iráku utéct na 1,2 milionu lidí.¹²⁴ Objevilo se také velké množství rozhovorů s přeživšími, kteří z hory Sindžár zamířili do uprchlických táborů. O jezidech se začalo psát téměř výhradně jako o příslušnících „jezidské menšiny“ a v textech velmi často zaznívaly zmínky o „starobylém náboženství, které sahá až do před islámského období“ či o „uzavřené komunitě“.^{125, 126} Naproti tomu, o Islámském státu se začalo psát jako o „sunnitské militantní skupině“.¹²⁷ Texty ve sledovaných médiích se čím dál tím více zabývaly etnickým složením území dobývaných Islámským státem, který chce zničit jejich jedinečnou kulturu a v mnoha případech i originální náboženství, protože podle něj nejde o nic jiného než o „uctívání ďábla“.¹²⁸

V tento moment tedy dochází jednak k odlišení jezídů jako obětí od všech ostatních obyvatel oblasti, na kterou útočí Islámský stát, dochází ale také ke konkretizaci původu islamistů a i jejich vyčlenění z obecnějšího pojmu „teroristé“ či „militanti“. Zároveň se častěji objevují označení jako „muslimský“ a „nemuslimský“ ve vztahu k bojovníkům Islámského státu a k jejich obětem.^{129, 130}

Co se změnilo oproti dvěma předešlým měsícům? Jasně se ukazuje, že důležitým faktorem v posuzování toho, kdo je oběť, je náboženská příslušnost. Islámský stát za sebou zanechal tisíce mrtvých, v oblasti Sýrie a Iráku různé jeho buňky pod různými názvy

---

¹²⁴ UNAMI. *UN reports serious human rights violations, potential war crimes in Iraq*. 18. července 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/07/473352-un-reports-serious-human-rights-violations-potential-war-crimes-iraq> [citováno 13. července 2019].

¹²⁵ Smith-Spark, Laura. *Iraqi Yazidi lawmaker: 'Hundreds of my people are being slaughtered'*. 6. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/06/world/meast/iraq-crisis-minority-persecution/index.html?no-st=9999999999> [citováno 13. července 2019].

¹²⁶ Salama, Vivian a redakce AP. *Iraqi Christian militia patrols village retaken from Islamic State group, vows to hold ground*. 13. listopadu 2014. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/world/iraqi-christian-militia-patrols-village-retaken-from-islamic-state-group-vows-to-hold-ground> [citováno 13. července 2019].

¹²⁷ Berlinger, Joshua. *Who are the religious and ethnic groups under threat from ISIS?*. 9. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/08/world/meast/iraq-ethnic-groups-under-threat-isis/index.html> [citováno 13. července 2019].

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Sly, Liz. *In Iraq, captured Yazidi women fear the Islamic State will force them to wed*. 16. srpna 2019. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/in-iraq-islamic-state-fighters-capturing-yazidi-women-to-take-them-as-wives/2014/08/16/3a349cd6-24d2-11e4-958c-268a320a60ce_story.html?utm_term=.a5cd3b6c5285 [citováno 13. července 2019].

¹³⁰ Nazer, Fahad. *How religion could complicate U.S. intervention in Iraq*. 14. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/14/opinion/iraq-intervention-religion/index.html> [citováno 13. července 2019].

existovaly už před rokem 2014, rozmach zažívá organizace zhruba od roku 2011. Přesto se o konkrétní oběti islamistů západní svět téměř nezajímal – a pokud, tak v intencích, které jsem popsala v předešlé kapitole. Pro média i politiky šlo o de facto homogenní skupinu „muslimů“, kteří se zabíjeli mezi sebou. Při bližším pohledu však dojdeme k tomu, že jde o zabíjení s genocidálními prvky, jelikož jedna skupina si klade za cíl vyhladit jinou ze zemského povrchu.

První nesmělé odlišení jednotlivých skupin přišlo v případě šíitů, kdy šlo sice stále o boj muslimů proti sobě, ale podařilo se jazykově oddělit dvě skupiny – útočníky a trýznitele a jejich oběti. Teprve po útoku na jezidy přestal svět oběti Islámského státu vidět homogenně. A s určitostí lze tvrdit, že to bylo kvůli odlišnému náboženskému a etnickému pozadí jezídů. Právě na všechny tyto rozdíly začala média i politici ve svých článcích a projevech přirozeně upozorňovat, což jen pomohlo upevnit narativ o „špatném a zlém“ Islámském státu a jeho nevinných nemuslimských obětech. Toto vyčlenění velmi usnadňuje například jednání o širší humanitární či vojenské pomoci, zároveň vyvíjí tlak na politiky, jelikož média čím dál tím více zdůrazňují postavení jezídů jako obětí, proti kterým jsou páchány válečné zločiny a jejich čtenáři požadují akci na záchranu trpících nemuslimů. Zejména v prvních měsících po útoku na sindžárské planiny vznikla velká řada reportáží z jezidských uprchlických táborů a rozhovorů s přeživšími. Jezidům se dostává většího mediálního prostoru, než ostatním uprchlíkům v uprchlických táborech.

7. srpna americký prezident Barack Obama tisku potvrdil, že nařídil letecký úder proti islamistům, v jeho projevu ale zaznělo také několik dalších a z hlediska této práce nanejvýš důležitých informací. Jednak bojovníky Islámského státu důsledně tituluje jako „teroristy“, jejich činy také označuje jako „barbarské“. Rozsáhlá pasáž jeho projevu se týká jezídů, které označuje za „nevinné civilisty“ a také příslušníky „prastarého náboženství“. Co je ale nejdůležitější – jako první státník pojmenoval bezprostředně hrozící nebezpečí genocidy, když řekl, že „jednotky ISIS prahnou po systematické destrukci celé jezidské populace, což může představovat genocidu [...], proto věřím, že Spojené státy nesmějí zavírat oči. Musíme jednat, opatrně a zodpovědně, abychom zabránili potenciální genocidě. A to právě děláme na té hoře [Sindžár]“.¹³¹ Den poté potvrdilo několik seniorních úředníků

---

¹³¹ Obama, Barack. *Statement by the President*. Projev, Washington D. C., 7. srpna 2014. White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/08/07/statement-president> [citováno 13. července 2019].

Obamovy administrativy slova o hrozící genocidě, když při tiskovém briefingu uvedli, že pokračující akce islamistů „dále zvyšují potenciální riziko genocid, když se snaží vyhladit celou skupinu lidí“.¹³²

O genocidě média informují v druhé polovině roku 2014 jen velmi opatrně, píší o ní jako o „potenciální“, „možné“ či „hrozící“¹³³. Organizace spojených národů ústy vysoké komisařky OSN pro lidská práva označuje¹³⁴ situaci na severovýchodě Iráku za systematické náboženské a etnické čistky, přímo slovo „genocida“ tentokrát ale nezazní. Za zločiny proti lidskosti odsoudí Islámský stát hned v srpnu 2014 také Liga arabských států, v prohlášení se její generální tajemník Nabíl al-Arabí vyjadřuje přímo k násilí na jezíděch (tedy nemuslimském obyvatelstvu Iráku) a křesťanech žijících kolem Mosulu. Islamisty popisuje jako „teroristy“.¹³⁵

5.2 Rok 2015

Další, hlubší identifikaci jezídů jako obětí napomohla i Nadja Muradová, mladá dívka z města Kočo v Sindžáru. Nadja Muradová pomohla v západním světě a především před mezinárodními institucemi upevnit diskurz genocidy jezídů, když začala aktivně vystupovat za práva uprchlíků a stále vězněných jezídů a požadovala mezinárodní zásah, aby se předešlo dalšímu vraždění. Zároveň prohloubila povědomí o obětech – nešlo „jen“ o bojeschopné muže, ale především o děti a ženy, tedy ty nejnevinnější civilisty, na které se islamisté zaměřili. Mladá dívka poskytla v únoru roku 2015 belgickým novinám La Libre

---

¹³² White House. Background Briefing by Senior Administration Officials on Iraq. 8. srpna 2014. Washington, D. C, briefing. White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/08/08/background-briefing-senior-administration-officials-iraq> [citováno 13. července 2019].

¹³³ Whitlock, Craig. *Did the Pentagon misjudge the danger on Iraq's Mount Sinjar?* 14. srpna 2014. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2014/08/14/did-the-pentagon-misjudge-the-danger-on-iraqs-mount-sinjar/?utm_term=.02ba22b2824d [citováno 13. července 2019].

¹³⁴ Colt, E. *Iraqi civilians suffering 'horrific' persecution, ethnic cleansing – UN rights chief*. 25. srpna 2014. UN News. Dostupné z? <https://news.un.org/en/story/2014/08/475812-iraqi-civilians-suffering-horrific-persecution-ethnic-cleansing-un-rights-chief> [citováno 13. července 2019].

¹³⁵ Addamah, Steven. *MENA: Arab league accuses ISIS of "crimes against humanity"*. 12. srpna 2014. MedafricaTimes. Dostupné z: <http://medafricatimes.com/3105-mena-arab-league-accuses-isis-of-crimes-against-humanity.html> [citováno 13. července 2019].

Belgique rozhovor¹³⁶ (tehdy ještě pod smyšleným jménem Bašíma kvůli její bezpečnosti), kde popsala několikaměsíční zajetí Islámským státem a život sexuální otrokyně. Na čtenáře vždy nejsilněji působí konkrétní lidský příběh, který si pak snadněji spojí s problémem či konkrétním tématem.¹³⁷ Jsou pak také více ochotni naslouchat dalším informacím a pomáhat či situaci dále řešit. Ostatní skupiny obětí Islámského státu svého přirozeného mluvčího a tvář neměly – stala se z nich bezejmenná masa lidí v uprchlických táborech někde v poušti Blízkého východu, která téměř nikoho v západním světě blíže nezajímala.

Ačkoliv administrativa Baracka Obamy dále prohlašovala, že existuje velké riziko genocidy jezídů (viz úvod kapitoly), vojenské akce se omezily na zásahy proti pohlavárům Islámského státu. Zde totiž do hry vstupoval politický zájem, který přebil zájem humanitární. Jak jsem nastínila v první kapitole, opatrné našlapování kolem slova genocida má většinou právě politické pozadí. Barack Obama byl ve velmi citlivé situaci – poslední američtí vojáci z Iráku odešli v roce 2011, Američané měli stále v živé paměti své mrtvé z války, která se rozpoutala pod falešnou záminkou. A odpor proti vyslání dalších mužů do oblasti, kde sice hrozila genocida (Irák) či chemické útoky proti civilnímu obyvatelstvu (Sýrie), ale také smrt dalším tisícům mužů, byl nebývale silný.

Před genocidou v březnu roku 2015 znovu varovala i OSN, na rozdíl od zbytku útoků Islámského státu, ten proti jezídům ze srpna loňského roku zůstává stále v živé paměti a svět ho stále řeší. Pomáhají v tom i výše zmíněná svědectví konkrétních lidí, které se například podařilo osvobodit ze zajetí islamistů. Ve zprávě, kterou zpracoval úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, doslova stojí, že Islámský stát má v úmyslu zničit jezidy jako skupinu, což ukazuje na genocidu. A odpovědnost za vyšetření těchto zločinů podle OSN připadá na iráckou vládu.¹³⁸ O jezidech se hovoří stále stejně, jako o svébytné skupině obětí Islámského státu, která není muslimská a která se provinila pouze svým jiným náboženstvím. Přibývají ale právě ta konkrétní svědectví, která sbírají například pracovníci uprchlických táborů a

---

¹³⁶ Lamfalussy, Christophe a Tessières, Johana de. *La sixième nuit, j'ai été violée par tous les gardes. Salman a dit : 'Elle est à vous, maintenant'*. 23. února 2015. La Libre. Dostupné z: <https://www.lalibre.be/international/la-sixieme-nuit-j-ai-ete-violee-par-tous-les-gardes-salman-a-dit-elle-est-a-vous-maintenant-54e9fd2a35701001a1df527> [citováno 13. července 2019].

¹³⁷ McQuail, Denis. 2016. *Žurnalistika a společnost*. Praha: Karolinum. Str. 106.

¹³⁸ *Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the human rights situation in Iraq in the light of the abuses committed by the so-called Islamic State in Iraq and the Levant and associated groups*. 27. března 2015. Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/791021> [citováno 13. července 2019].

pracovníci humanitárních organizací. O utrpení jezídů a řádění islamistů informují i kurdské jednotky, které jsou stále v oblasti přítomné a situaci monitorují. Svědectví nezávisle na ostatních skupinách zpracovávají i Spojené státy a ve svých projevech je reflektuje prezident Obama i představitelé ministerstev.

V médiích se dostává prostoru těm, kterým se podařilo ze zajetí Islámského státu uprchnout nebo které irácké či kurdské vojenské jednotky osvobodily. Na veřejnost se dostávají otřesná svědectví o znásilnění a sebevraždách mladých a zlomených dívek.¹³⁹ Na jezidy se stále nezapomíná. Do titulků se dostávají slova jako „agónie“ nebo „tyranie“.¹⁴⁰ Zároveň se zdůrazňují hodnoty, které je třeba chránit, a proti zvěrstvům, která mohou přerůst do genocidy, zasáhnout. Jde především o náboženskou a etnickou odlišnost či vyzdvihování tradice, jakou jezídové na daném území mají (jejich náboženství tu vzniklo ještě před islámem).

CNN se zaměřuje hlavně na reportování o osudu unesených jezídů, Fox News opět přináší jen velmi málo článků o tématu – a všechny bez výjimky spojuje s americkou imigrační politikou. V textu se píše například o tom, že uprchlíci z řad jezídů jsou měsíce drženi v detenčních centrech, kde se bojí návratu do „pekla“. Zaznívá kritika, že „unikli téměř jisté smrti, ale neunikli z amerického soudního systému“¹⁴¹, či že azyl nedostávají ani ti, kdo americkým vojákům pomáhali při bojích v předešlých letech.¹⁴² Jde tak především o kritiku administrativy prezidenta Baracka Obamy. V článku, který vychází z názorového pořadu Judge Jeanine, je silně kritizován americký prezident za nečinnost a to, že se ani „neobtěžuje vyslovit slova jako ‚křesťané‘ či ‚islámští fundamentalisté‘ a omezí se pouze na

---

¹³⁹ Shubert, Atika a Naik, Bharati. *'Hundreds' of Yazidi women killing themselves in ISIS captivity*. 6. října 2015. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/10/05/middleeast/yazidi-women-suicide-in-isis-captivity/index.html> [citováno 13. července 2019].

¹⁴⁰ Watson, Ivan. *Fleeing ISIS tyranny: Agony of the Yazidis*. 29. září 2015. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/09/28/middleeast/iraq-yazidis-agony/index.html> [citováno 13. července 2019].

¹⁴¹ Derespina, Cody. *Iraqi Christians held for months by ICE after crossing Mexican border in asylum bid*. 6. srpna 2015. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/us/iraqi-christians-held-for-months-by-ice-after-crossing-mexican-border-in-asylum-bid> [citováno 13. července 2019].

¹⁴² Chiamonte, Perry. *Yazidi refugees flee ISIS, but find door to US asylum closed*. 17. srpna 2015. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/world/yazidi-refugees-flee-isis-but-find-door-to-us-asylum-closed> [citováno 13. července 2019].

prohlášení, že lidé umírají“.¹⁴³ Kritika Jeanine Pirro se nezakládá na pravdě, jak jsem ukázala v dřívějších odstavcích, v kontextu práce je však spíše zajímavější, že Fox News o situaci jezídů informuje diametrálně odlišně od ostatních médií. To ale nicméně zapadá do jeho ideologického ukotvení (viz teoretická část), kdy je zpravodajství Fox News dlouhodobě přikloněno k republikánům a jeho prominentní moderátoři a autoři ve svých názorových pořadech brojí proti vůdcům z Demokratické strany (nemusí jít jen o prezidenta, ale také o demokratické představitele Kongresu a podobně). Zpravodajství Fox News nedošlo stejného vývoje jako u ostatních sledovaných médií, neposunuje se podobně jako ostatní dvě sledovaná média do humanitární roviny, ale zůstává v rovině geopolitické, na problematiku se tedy dívá poměrně striktně jen americkou optikou. V tomto případě tedy k rámování a ustanovení diskurzu jezidské genocidy takřka nedochází.

Nejuceleněji o genocidě jezídů v roce 2015 informuje The Washington Post. Neklade důraz na lidské příběhy, ale snaží se čtenářům přiblížit celkovou situaci a srozumitelně rámuje násilí vůči jezídům a ostatním minoritám. Do detailu rozebírá zprávu, kterou v listopadu 2015 publikuje United States Holocaust Memorial Museum a ze které ve své práci několikrát cituji. Tato zpráva je jedním ze zásadních momentů jezidské genocidy, jelikož dopodrobna popisuje situaci všech menšin v severovýchodním Iráku, které zasáhly výboje Islámského státu. The Washington Post její závěry předává čtenářům a zasvěceně je komentuje. Diskurzu jezidské genocidy přidává další rozměr, když srozumitelně odlišuje genocidu od zločinů proti lidskosti a de facto vyčleňuje jezidy ze skupiny „obyčejných“ obětí tím, že je označuje za jedinou z minorit, která byla v očích islamistů „kompletně a bez výjimky určená k totální a naprosté likvidaci“.¹⁴⁴ Z této práce citovala prakticky všechna světová média, jelikož její závěry přinesly hlavní zpravodajské agentury.

V březnu 2015 se jezidská otázka dostává na půdu Rady bezpečnosti OSN. Tam některé státy počínání Islámského státu označí za genocidu – a žádají mezinárodní akci. Potrestání viníků žádá například rakouský kancléř Sebastian Kurz či kanadská ministryně

---

¹⁴³ Pirro, Jeanine. *Judge Jeanine: No One Is Willing to Stand Up for Middle Eastern Christians*. 24. duben 2015. Fox News. Dostupné z: <https://insider.foxnews.com/2015/04/26/judge-jeanine-pirro-no-one-willing-stand-middle-eastern-christians> [citováno 13. července 2019].

¹⁴⁴ Taylor, Adam. *Yes, the Islamic State's attacks on the Yazidis constitute genocide, new report says*. 12. listopadu 2015. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/11/12/yes-the-islamic-states-attacks-on-the-yazidis-are-a-genocide-new-report-says/?utm_term=.cdc49a022fa9 [citováno 13. července 2019].

zahraničí Lynne Yelichová. Ukazuje se však, jak jsou podobná prohlášení bezzubá. Jak uvádím v předchozích odstavcích, politická vůle ke konkrétní akci není, i když genocidu jako takovou mezinárodní společenství a konkrétní politici odsoudí.

V prosinci předstoupila před Radu bezpečnosti OSN Nadja Muradová se svým emotivním a zdrcujícím prohlášením. Znovu přitáhla pozornost světa k neřešenému problému, a i když jí zástupkyně USA v Radě bezpečnosti Samantha Powersová vyjádřila podporu, k žádné konkrétní akci opět nedošlo.

Jak jsem ukázala, o utrpení jezídů se již naplno informuje, široká veřejnost byla seznámena s jejich odlišností a osudy konkrétních obětí byly vylíčeny s důrazem na násilí, kterému čelí jen proto, že jsou odlišné. Otevřeně se píše i o zločinech proti lidskosti a genocidě, už nejde o žádné šokující zjištění, ale o obecně přijímaný stav, který se nediskutuje jen v médiích, ale zabývají se jím nejvyšší představitelé Spojených států amerických či Organizace spojených národů.

Je to paradoxní situace – oběti násilí jsou jasně pojmenované, jeho pachatelé také, násilí je dokonce na oficiální půdě označeno za genocidu, z čehož by měly plynout určité humanitární a právní závazky, k přímé akci se však přesto nikdo nemá. Pomoc je omezená na dodávky potravin a léků do uprchlických táborů, mezinárodní koalice čas od času podnikne striktně omezený nálet na pozice Islámského státu či poskytuje leteckou podporu na zemi bojujícím kurdským milicím, pojmenovaným obětem ale nikdo zásadně nepomáhá.

5.3 Roky 2016–2018

Pro závěr této kapitoly nemá smysl dopodrobna rozebírat další roky takřka měsíc po měsíci, jelikož základní narativ a diskurz jezídské genocidy již ustanoven byl. A jak ukážu v následujících odstavcích, do konce mnou sledovaného období se výrazněji neposunul.

Bílý dům při otázkách dále opakuje slova o „obětech genocidy v Iráku a Sýrii“, o tématu ale jeho zástupci nehovoří spontánně, jde vždy o odpovědi na otázky novinářů. V jedné z nich mluvčí amerického prezidenta ujišťuje tazatele o provádění „robustních vojenských operací“, když proti islamistům Spojené státy podnikly asi jedenáct tisíc leteckých úderů. „[Kongres] poskytl americké vládě více zdrojů na pomoc těm, kteří utíkají

před genocidou. Demokraté i Republikáni vystoupili, aby ujistili, že chápou, jak důležité je označení genocida, a ujistili že Spojené státy mohou hrát významnou roli v ochraně uprchlíků před genocidou v jejich domovských zemích,“ uvedl Bílý dům.¹⁴⁵ Mluvčí prezidenta také dodal, že Barack Obama obdržel analýzu od ministerstva zahraničí, kde stojí, že „aplikace pojmu genocida na náboženské minoriti v Iráku a Sýrii, které se staly oběťmi Islámského státu, je vhodná a odpovídající.“¹⁴⁶

V druhé polovině roku 2016 se Spojené státy (alespoň jejich armádní představitelé) začínají vracet k narativu o geopolitické hrozbě Islámského státu, který silně rezonoval hlavně v polovině roku 2014 po založení islámského chalífátu. Mluví se o nebezpečí, které představují velitelé ISIS, kteří utekli před koaliční ofenzivou do Libye a dalších zemí, či o nebezpečí, které představují islamisté z cizích zemí, kteří se budou snažit ze Sýrie a Iráku dostat zpět domů. I v těchto projevech jsou ale zmiňovány civilní oběti z řad minorit a zajatci (explicitně z jezídské menšiny), kteří jsou stále drženi na (zmenšujícím) se území ovládaném islamisty.¹⁴⁷

V dalších dvou letech jsou zmínky Bílého domu o genocidě a jezídech velmi řídké – v roce 2017 jde jen o jeden oficiální projev nového viceprezidenta Mika Pence, v roce 2018 jde o jeden Pencův projev a o proslov prezidenta Donalda Trumpa. V prvním případě se viceprezident Penze zmiňuje o konkrétních obětech ve vystoupení na World Summit in Defense of Persecuted Christians. „Teroristé se dopouštějí neobyčejných aktů nenávisti proti následovníkům Krista a není to nikdo jiný než barbaři známí jako ISIS. Tento brutální režim ukazuje podlost, jakou Blízký východ neviděl od středověku. Věřím, že bojovníci Islámského státu jsou viní ničím menším než genocidou vůči křesťanům a je načase, aby to svět správně pojmenoval,“ uvedl Pence při svém úvodním projevu.¹⁴⁸ Na dalších místech

---

¹⁴⁵ Earnest, Josh. 2016. Press Briefing by Press Secretary Josh Earnest. Tiskové prohlášení, Washington D. C. 18. března 2016. The White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/03/21/press-briefing-press-secretary-josh-earnest-3182016> [citováno 25. července 2019].

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ McGurk, Brett a Earnest, Josh. 2016. Press Briefing by Press Secretary Josh Earnest and Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIL, Brett McGurk. Tiskový briefing, Washington D. C., 10. června 2016. The White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/06/10/press-briefing-press-secretary-josh-earnest-and-special-presidential> [citováno 25. července 2019].

¹⁴⁸ Pence, Mike. 2017. Remarks by Vice President Pence at the World Summit in Defense of Persecuted Christians. Projev, Washington D. C., 11. května 2017. The White House. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-world-summit-defense-persecuted-christians/> [citováno 25. července 2019].

své řeči do skupiny postižených genocidou zahrnul i jezidy. O genocidě a jezidech se do července 2018 (konec sledovaného období) Bílý dům (opět viceprezident Mike Pence) zmiňuje jen v souvislosti s přípravou nové legislativy na pomoc obětem bojovníků Islámského státu z řad místních menšin.¹⁴⁹ Mnohem více se pozornost americké administrativy zaměřuje na vojenský rozměr problému – a z Islámského státu se opět stává spíše geopolitický protivník.

I Organizace spojených národů o genocidě a jezidech mluví čím dál méně. V červnu 2016 konstatuje předseda speciálně ustanovené Nezávislé mezinárodní vyšetřovací komise OSN pro Sýrii, že „ke genocidě došlo a genocida stále probíhá. ISI vystavil jezidské ženy, děti a muže, které zajal, těm nejhorším zvěrstvům“.¹⁵⁰ Prakticky totožné prohlášení vydala stejná vyšetřovací komise o rok později s tím, že „volá po tom, aby mezinárodní komunita uznala genocidu, kterou ISIS páchá na jezidech, a podnikla kroky k vyšetření“.¹⁵¹ Do poloviny roku 2018 už zmínky o tématu ze strany OSN prakticky nejsou. Stejně jako v případě Spojených států to jistě souvisí i s téměř kompletní porážkou Islámského státu, nelze však než připomenout, že poražením islamistů problém genocidy a útlaku místních menšin nezmizel, spíše naopak. Po několika letech se otevírá možnost, jak proti genocidě zasáhnout z hlediska mezinárodního práva (viz první kapitola) postihnout její pachatele. Místo toho se celé téma opět ztrácí ze zorného pole západních států a diskurz se vrací tam, kde byl v polovině roku 2014 – zdůrazňuje se riziko, jaké islamisté představují pro Evropu a Spojené státy, zdůrazňuje se, jaké geopolitické škody vláda Islámského státu v regionu napáchala.

---

¹⁴⁹ Pence, Mike. 2018. Remarks by Vice President Pence at Ministerial To Advance Religious Freedom. Projev, Washington D. C., 26. července 2019. The White House. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-ministerial-advance-religious-freedom/> [citováno 25. července 2019].

¹⁵⁰ Independent International Commission of Inquiry on Syria. UN Commission of Inquiry on Syria: ISIS is committing genocide against the Yazidis. 16. června 2016. OHCHR. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=20113&LangID=E> [citováno 25. července 2019].

¹⁵¹ Independent International Commission of Inquiry on Syria. Commission of Inquiry on Syria calls for justice on the occasion of the third anniversary of ISIL's attack on the Yazidis. 3. srpna 2017. OHCHR. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21935&LangID=E> [citováno 25. července 2019].

V posledním sledovaném období opět nejméně článků publikoval web Fox News. Z celkových zhruba třiceti textů jen čtyři vyšly v roce 2018. Rámování článků na Fox News nijak nevybočuje z běžné praxe. V textech jsou zmíněné důsledky pro Spojené státy, případně jsou vyzdvižováni trpící křesťané. O jezidech je ve článcích téměř výhradně zmínka jen v souvislosti s křesťany, například „Islámský stát jasně deklaroval svůj cíl vyhladit křesťany a jezidy“¹⁵² Rámování článku a nastavení diskurzu je většinou jasné už z titulku, obvykle je tam obsaženo slovo „křesťan“. O jezidech je samostatná zmínka jen ve článku o prominentní právniče Amal Clooneyové, která před mezinárodními institucemi zastupuje Nadju Muradovou. Oproti minulým obdobím se již neobjevují články o jezidských uprchlících, kteří mají problém s americkým azylovým systémem, naopak se zdůrazňuje pomoc Kongresu a prezidenta v řešení situace.¹⁵³

Diskurz se nezměnil ani v případě dalších dvou sledovaných médií, CNN a The Washington Post. Obě média se spíše než na ostatní menšiny stále zaměřují na jezidy. Přinášejí další svědectví od lidí zachráněných z otroctví, připomínají události z roku 2014 a ptají se, kam mezinárodní akce vedla. The Washington Post dal několikrát prostor místním humanitárním pracovníkům, kteří v uprchlických táborech pracovali s oběťmi islamistů. „Naléhavě vyzýváme Spojené státy a jejich spojence, aby dostály spravedlnosti. [...] Zasáhnout může i Rada bezpečnosti OSN a Mezinárodní trestní tribunál, je ale potřeba diplomatická snaha Spojených států, aby se zajistilo, že Rusko a Čína nepoužijí svoje právo veta,“ vyzývají aktivisté.¹⁵⁴

Obě další sledovaná média se tedy na rozdíl od Fox News i v dalších letech stále drží diskurzu jezidské genocidy a připomínají oběti Islámského státu, spíše než by v těchto

---

¹⁵² Curry, David. For Christians in Syria and Iraq, Trump's enthusiastic words on religious freedom must be met with action. 19. června 2017. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/opinion/for-christians-in-syria-and-iraq-trumps-enthusiastic-words-on-religious-freedom-must-be-met-with-action> [citováno 25. července 2019].

¹⁵³ Chiamonte, Perry. Photos of religious minority children pleading for Trump's help show urgency for Iraq aid. 26. září 2017. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/world/photos-of-religious-minority-children-pleading-for-trumps-help-show-urgency-for-iraq-aid> [citováno 25. července 2019].

¹⁵⁴ Hasan, Ameena Saeed a Aldakhi, Khaleel. 'If you can't save us, please bomb us': The U.S. must help free enslaved Yazidi women in Mosul. 19. října 2016. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/global-opinions/wp/2016/10/19/if-you-cant-save-us-please-bomb-us-the-u-s-must-help-free-enslaved-yazidi-women-in-mosul/?utm_term=.9a06e8a79917 [citováno 25. července 2019].

textech zdůrazňovala geopolitický rozměr problému. Narativ humanitární katastrofy dále trvá, i když zájem o toto téma je obecně menší. Ubylo také analytických článků, většina textů je postavená na konkrétních příbězích, jelikož, jak bylo vysvětleno výše, je to prvek, který i po čase čtenáře zajímá.

5.4 Konstrukce pachatelů a obětí

V předchozích kapitolách jsem ukázala, jak se od roku 2014 do roku 2018 posunulo vnímání obětí islamistů i jich samotných. Diskurz jezidské genocidy byl v mediálních i politických výstupech přítomný celou dobu, ale konstrukce obětí i pachatelů se mírně změnila. Ovšem ne natolik, aby diskurz vymizel.

Několik měsíců trvalo, než se bojovníci Islámského státu v rámci diskurzu přetransformovali z teroristů a ohrožení bezpečnosti Západu na pachatele genocidy a dalších zločinů proti lidskosti. Stalo se tak i na základě politických prohlášení, kdy je za pachatele přímo označovaly Spojené státy či Organizace spojených národů. Do té doby aktivitu Islámského státu v oblasti USA monitorovaly právě spíše z bezpečnostních důvodů a kvůli riziku, který může představovat pro jimi podporované vojenské jednotky, ropná pole či zastoupení amerických úřadů. Ke změně vnímání islamistů (nejen jako geopolitické hrozby) došlo právě v souvislosti s jejich jasným označením za pachatele genocidy.

V případě obětí to bylo jednoznačnější, téměř okamžitě došlo k zarámování násilí na určité skupině obyvatel jako genocidy. Média i politici zdůrazňovali odlišnost jezídů, jak kulturní, tak náboženskou a etnickou od ostatních obyvatel regionu, stejně tak jejich diametrální odlišnost od agresorů. Přinášením konkrétních příběhů konkrétních lidí, kteří před Islámským státem prchali a kteří například přišli o své příbuzné, se oběti dále přibližovaly čtenářům a celkový diskurz se posiloval.

Dokud téma rezonovalo americkými médii a bylo předmětem zájmu politiků, rozlišení obětí a pachatelů bylo naprosto jasné a ostré, s postupujícími měsíci však zájem o problematiku opadal a zprávy se poněkud zredukovaly – v případě islamistů se narativ prakticky vrátil do původní podoby, kdy nikdo neřešil detaily zvěstev na Blízkém východě,

ale řešila se opět světová bezpečnost a riziko, které bojovníci Islámského státu představují po jeho rozprášení.

S tím, jak genocida jezídů zmizela z hledáčku politiků přibývá apelů na řešení situace, i když tyto výzvy jsou v podstatě bezzubé. Objevují se připomínky k mezinárodní akci od aktivistů a humanitárních pracovníků (podložené jako v předchozích letech konkrétními svědectvími přeživších), zůstávají ale nevyslyšeny.

ZÁVĚR

Že se bojovníci Islámského státu v Sýrii, ale hlavně v Iráku v oblasti kolem města Mosul dopustili genocidy, zločinům proti lidskosti a válečných zločinů proti malému etniku jezídů v minulých letech potvrdila jak Organizace spojených národů, tak Spojené státy. Žádná rozsáhlejší akce buď na zabránění další genocidě, nebo s cílem postihnout pachatele těch nejodpornějších zločinů, se neuskutečnila. Vše zůstalo v rovině odsouzení a výzev k akci.

Nic výrazného z hlediska mezinárodních či politických akcí se neuskutečnilo i přes fakt, že prakticky od prvních měsíců, kdy k válečným a dalším zločinům v oblasti docházelo, existoval diskurz genocidy jezídů. Bylo jasné, kdo jsou oběti a kdo agresori, bylo zdokumentováno, jakého jednání se islamisté dopouštějí.

Ve své diplomové práci jsem ukázala, jakým vývojem narativ o genocidě jezídů procházel, jak došlo k ustanovení tohoto konkrétního diskurzu, jak došlo k odlišení obětí od ostatních obyvatel regionu a jaké to mělo společenské následky.

Možnosti, jak nastalou situaci řešit, jsem nastínila hned v první kapitole práce, kde jsem se zabývala právním ukotvením genocidy a postupem, který by měl být po označení nějaké události za genocidu aktivován. K tomuto kroku však nedošlo.

Na analýze mediálních textů a politických prohlášení jsem ukázala nedostatek vůle k akci, i když byl narativ obětí a genocidy neustále připomínán a komentován. V analýze se také ukázaly ideologické rozdíly mezi zkoumanými médii, kdy web Fox News o událostech informoval zcela rozdílnou optikou a diskurzu, který nastavila zbylá dvě zkoumaná média, se téměř neúčastnil. Pokud už o událostech informoval, zaměřoval se na důsledky, které budou mít pro americkou politiku a Američany, případně je využil ke kritice Demokratické strany a jejích zástupců v Bílém domě a v Kongresu Spojených států.

Nejrozsáhleji o jezidské genocidě informoval deník The Washington Post, neomezoval se na pouhé zpravodajské texty, ale zdaleka nejvíce ze zkoumaných médií poskytoval čtenářům i kontextové analýzy, názorové články a konkrétní svědectví. I v posledním zkoumaném období přinášel analytické texty s přihlédnutím k aktuálnímu vývoji v oblasti. Web televize CNN v sobě kombinoval oba přístupy – přinášel konkrétní

svědectví, ale psal i o americkém pohledu na situaci. Ani tyto texty však nerezignovaly na stanovený diskurz, důsledně oddělovaly oběti a agresory a v neposlední řadě pomáhaly diskurz udržovat i v posledních letech.

Vývoj diskuze o jezídské genocidě na půdě Organizace spojených národů ukazuje na tristní situaci mezinárodních organizací, kde stále převažují geopolitické zájmy nejsilnějších hráčů nad idejemi humanity a spravedlnosti. I přes množství důkazů, že na sindžárských planinách dochází ke genocidě, nebylo mezinárodní společenství schopné podniknout jakoukoliv rozhodnou akci. I přes to, že události byly oficiálně označeny za genocidu, de facto neexistuje páka, která by mezinárodní společenství donutila jednat.

Jak v jednom z pozdějších analyzovaných textů upozorňují humanitární pracovníci, řešení svými vety blokují v Radě bezpečnosti Čína a Rusko, které sledují své zájmy, spíše než aby dostály zásadám humanitárního práva a povinností, které z něj plynou.

Jde o další aspekt ve zkoumání zejména novodobých genocid, z humanitární a lidskoprávní roviny se celá problematika čím dál tím více posouvá do politické roviny a k rozhodné akci nestačí ani obecné uznání genocidy. Na příkladu jezídské genocidy se ukázalo, že rozhodná akce, která by podle mezinárodního práva v takových případech měla jednoznačně přijít, nepřichází kvůli politickému rozměru problému.

I když politici nekonali, zrodila se nová skupina obětí novodobé genocidy, se kterou musí mezinárodní společenství dále pracovat – jde o několik stovek tisíc traumatizovaných jedinců bez domova a jisté budoucnosti.

SUMMARY

The fact Islamic State fighters in Syria, but mainly in Iraq in the area around the city of Mosul, committed genocide, crimes against humanity and war crimes against the small group of Yazidi people in recent years, has been confirmed by both the United Nations and the United States. However, no major action, either to prevent further genocide or to punish the perpetrators of the most abominable crimes, has taken place. Everything remained at the level of condemnation and “urgent calls for action”.

Nothing significant in terms of international or political action has taken place despite the fact that practically since the first months of there has been a discourse on the genocide of Yazidis. It was clear who the victims were and what the aggressors were, what the Islamists were doing was documented.

In my diploma thesis I showed how the narratives of the Yazidis genocide went through, how this particular discourse was established, how the victims were distinguished from other inhabitants of the region and what the social consequences were.

In the first chapter of the work I outlined a couple of possibilities how to solve the situation. I dealt with the legal anchoring of genocide and the procedure that should be activated after an event is called genocide. However, this step did not occur this time.

In the analysis of media texts and political statements, I showed a lack of willpower, even though the narrative of victims and genocide was constantly reminded and commented. The analysis also showed ideological differences between examined media, when Fox News reported on the events with a completely different lens, and the discourse set by the other two media was almost absent. Speaking of the events, it focused on the consequences which would occur for American politics and Americans, or used them to criticize the Democratic Party and its representatives in the White House and the US Congress.

The Washington Post reported most extensively about Yazidi genocide, not limited to mere news texts, but by far the most of the media provided contextual analysis, opinion articles, and concrete testimony of survivors. Even in the last researched period it brought analytical texts with regard to the current development in the area. CNN's website combined both approaches – providing concrete testimony, but also focusing on the American view of

the situation. However, even these texts did not resign from the established discourse, consistently separating victims and aggressors, and last but not least, they helped maintain the discourse in recent years.

The evolution of the discussion of Yazidi genocide in the United Nations shows the plight of international organizations, where the geopolitical interests of the strongest players still prevail over the ideas of humanity and justice. Despite a wealth of evidence that genocide is occurring on the Sindjar plains, the international community has been unable to take any decisive action. Despite the fact that events have been officially described as genocide, there is no de facto leverage to force the international community to act. As humanitarian workers point out in one of the later analyzed texts, China and Russia are blocking solutions with their right of veto, pursuing their interests rather than complying with the principles of humanitarian law and the obligations arising therefrom.

This is another aspect of the study of modern genocides, from the humanitarian and human rights perspective, the whole issue is moving to the political level and general recognition of genocide is not enough for decisive action. The example of Yazidi genocide has shown that decisive action, which under international law should clearly come in such cases, does not come due to the political dimension of the problem.

Although politicians did not act, a new group of victims of modern genocide was born, with which the international community must continue to work.

POUŽITÁ LITERATURA

Knihy a odborné články

Ahmed, Sami S. 1973. *A Study Of The Yazidis: An Introduction*. *Ilyff Review* 30 (3): 37-48.

Aydin, Devrim. 2014. *The Interpretation of Genocidal Intent under the Genocide Convention and the Jurisprudence of International Courts*. *Journal of Criminal Law*. 78 (5): 423-441.

Bellal, Annyssa. Giacca, Gilles. Casey-Maslen, Stuart. 2011. *International Law and armed non-state actors in Afghanistan*. *International Review of the Red Cross* 93(881): 47-79.

Broxham, Donald and Moses, A. Dirk. 2010. *The Oxford Handbook of Genocide Studies*. New York: Oxford Universtiy Press.

Bruderlein, Claude. 2000. *The Role of non-state actors in building human security; The case of armed groups in intra-state wars*. Ženeva. Centre for humanitarian dialogue.

Cetorelli, Valeria, Sasson, Issac, Shabila, Nazar and Gilbert Burnham. 2017. *Mortality And Kidnapping Estimates For The Yazidi Population In The Area Of Mount Sinjar, Iraq, In August 2014: A Retrospective Household Survey*. *Plos Medicine* 14 (5).

Cook, Noble D. 1998. *Born to Die: Disease and New World Conquest, 1492-1650*. Cambridge: Cambridge University Press.

Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. 2003. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha. Eurolex Bohemia.

Černý, Karel. 2017. *Iráčtí Jezidé: Motivy Současné Migrace Do Evropy*. *Mezinárodní Vztahy* 52 (2): 5-28.

De Vido, Sara. 2018. *Protecting Yazidi Cultural Heritage Through Women: An International Feminist Law Analysis*. *Journal Of Cultural Heritage* 33 (Sep-Oct): 264-270.

Debnar, Paula A. 2000. *Diodotus' Paradox and the Mytilene Debate (Thucydides 3.37-49)*. *Rheinisches Museum für Philologie* 143(2): 161-178.

Fairclough, Norman. 2003. *Analysing Discourse*. Londýn: Routledge.

Foster, Johanna E. and Minwalla, Sherizaan. 2018. *Voices of Yazidi women: Perceptions of journalistic practices in the reporting on ISIS sexual violence*. *Women's Studies International Forum*. 67 (March-April): 53-64.

Fuccaro, Nelida. 1997. *Ethnicity, State Formation, And Conscription In Postcolonial Iraq: The Case Of The Yazidi Kurds Of Jabal Sinjar*. *International Journal Of Middle East Studies* 29 (4): 559-580.

Hansen, Lene. 2006. *Security As Practice: Discourse Analysis And The Bosnian War*. Londýn: Routledge.

Hechler, Samantha. 2017. *Prosecuting Islamic State Members For Sexual And Gender-Based Crimes Committed Against Yazidi Women And Girls*. *Cardozo Journal Of International And Comparative Law* 25 (3): 595-624.

Holland, Tom. 2017. *Don't forget the Yazidis: To avoid the next genocide, remember the last*. *The Spectator*. Dostupné z: <https://www.spectator.co.uk/2017/08/dont-forget-the-yazidis-to-avoid-the-next-genocide-remember-the-last/>. [citováno 24. března 2019].

Ibrahim, Hawkar and Ertl, Verena et. al. 2018. *Trauma and perceived social rejection among Yazidi women and girls who survived enslavement and genocide*. *BMC Medicine*. 16 (1): 154-165.

Jones, Adam. 2011. *New Directions in Genocide Research*. Abingdon: Routledge.

Keller, Reiner. 2007. *Diskursforschung. Eine Einführung Für Sozialwissenschaftlerinnen*. Wiesbaden: Springer-Verlag.

Kikoler, Naomi. 2015. *Our Generation Is Gone': The Islamic State's Targeting of Iraqi Minorities in Ninewa*. United States Holocaust Memorial Museum. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/m/pdfs/Iraq-Bearing-Witness-Report-111215.pdf>. [citováno 22. března 2019].

Kraus, Jiří. 2010. *Rétorika A Řečová Kultura*. 2. vydání. Praha: Karolinum.

- Lemkin, Raphael. 1944. *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace. Dostupné z: <http://www.preventgenocide.org/lemkin/AxisRule1944-1.htm>. [citováno 22. března 2019].
- Lindert, Jutta and Knobler, Haim Y. et. al. 2017. *Psychopathology of children of genocide survivors: a systematic review on the impact of genocide on their children`s psychopathology from five countries*. International Journal Of Epidemiology. 46 (1): 246-257.
- McQuail, Denis. 2016. *Žurnalistika a společnost*. Praha: Karolinum.
- Meyers Raben, Sarah. 2018. *The ISIS Eradication of Christians and Yazidis: Human Trafficking, Genocide, and the Missing International Efforts to Stop It*. Brazilian Journal of International Law. 15 (1): 239-254.
- Osvaldová, Barbora a kol. 2011. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum.
- Pellizzioni, Sandra and Apuzzo, Gian Matteo et al. 2019. *Evaluation and training of Executive Functions in genocide survivors. The case of Yazidi children*. Developmental Science. 2019 (Jan).
- Rieder, Heide and Elbert, Thomas. 2013. *Rwanda - lasting imprints of a genocide: trauma, mental health and psychosocial conditions in survivors, former prisoners and their children*. Conflict & Health. 7 (1): 1-13.
- Sandhole, Denise H. and Auerbach, Carl F. 2013. *Dissociation and identity transformation in female survivors of the genocide against the Tutsi in Rwanda: a qualitative research study*. Journal Of Trauma & Dissociation. 14 (2): 127-37.
- Schabs, William. 2006. *The UN International Criminal Tribunals: The former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Scherrer, Christian P. 1999. *Towards a theory of modern genocide. Comparative genocide research: definitions, criteria, typologies, cases, key elements, patterns and voids*. Journal of Genocide Research. 1 (1): 13-23.

Schniderová, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum.

Šturma, Pavel. 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum.

Tannen, Deborah, Heidi E. Hamilton, and Deborah Schiffrin. 2015. *The Handbook Of Discourse Analysis*.

2. vydání. Oxford: Wiley Blackwell.

Van Schaack, Beth. 2018. *The Iraq Investigative Team and Prospects for Justice for the Yazidi Genocide*. *Journal of International Criminal Justice*. 16 (1): 113-139.

Weiss, Michael, and Hassan Hassan. 2015. *Islámský Stát: Uvnitř Armády Teroru*. Praha: Albatros Media.

Zimmerer, Jürgen. 2006. *From the editors: towards transnational genocide studies: recent trends and future developments in genocide research*. *Journal of Genocide Research*. 8 (1): 3-5.

Zpravodajské výstupy

Addamah, Steven. *MENA: Arab league accuses ISIS of "crimes against humanity"*. 12. srpna 2014. MedafricaTimes. Dostupné z: <http://medafricatimes.com/3105-mena-arab-league-accuses-isis-of-crimes-against-humanity.html> [citováno 13. července 2019].

AINA News, *Leader of Iraq's Yazidis Issues Distress Call, Appeals for Help Against ISIS*. Assyrian International News Agency. 4. srpna 2014. Dostupné z: <http://www.aina.org/news/20140804041237.htm> [citováno 1. července 2019].

Al-Khatteeb, Luay a Gordts, Eline. *How ISIS Uses Oil to Fund Terror*. Brookings. 27. září 2014. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/on-the-record/how-isis-uses-oil-to-fund-terror/> [citováno 13. července 2019].

Arango, Tim. *Sunni Extremists in Iraq Seize 3 Towns From Kurds and Threaten Major Dam*. The New York Times. 3. srpna 2014. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/08/04/world/middleeast/iraq.html> [citováno 1. července 2019].

Baldwin, S. *Iraq: UN officials voice concern about humanitarian situation, abuse of women, girls*. 2. července 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/07/472232-iraq-un-official>

[s-voice-concern-about-humanitarian-situation-abuse-women-girls](#) [citováno 13. července 2019].

Berlinger, Joshua. *Who are the religious and ethnic groups under threat from ISIS?*. 9. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/08/world/meast/iraq-ethnic-groups-under-threat-isis/index.html> [citováno 13. července 2019].

Berlinger, Joshua. *Who are the Yazidis, and why does ISIS want to kill them?* 8. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <http://religion.blogs.cnn.com/2014/08/08/who-are-the-yazidis-and-why-does-isis-want-to-kill-them/> [citováno 13. července 2019].

Carter, Chelsea J., Tawfeeq, Mohammed a Starr, Barbara. *Officials: U.S. airstrikes pound ISIS militants firing at Iraq's Yazidis*. CNN. 10. srpna 2014. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/09/world/meast/iraq-crisis> [citováno 10. července 2019].

Chiaromonte, Perry. *Photos of religious minority children pleading for Trump's help show urgency for Iraq aid*. 26. září 2017. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/world/photos-of-religious-minority-children-pleading-for-trumps-help-show-urgency-for-iraq-aid> [citováno 25. července 2019].

Chiaromonte, Perry. *Yazidi refugees flee ISIS, but find door to US asylum closed*. 17. srpna 2015. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/world/yazidi-refugees-flee-isis-but-find-door-to-us-asylum-closed> [citováno 13. července 2019].

Colijn, Inge. *Iraq violence: UN confirms more than 2,000 killed, injured since early June*. 24. června 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/06/471532-iraq-violence-un-confirms-more-2000-killed-injured-early-june> [citováno 13. července 2019].

Colt, E. *Iraqi civilians suffering 'horrific' persecution, ethnic cleansing – UN rights chief*. 25. srpna 2014. UN News. Dostupné z? <https://news.un.org/en/story/2014/08/475812-iraqi-civilians-suffering-horrific-persecution-ethnic-cleansing-un-rights-chief> [citováno 13. července 2019].

Colt, Edward a Fleming, Melissa. *UNHCR head calls for urgent political solution to Iraq's deepening crisis*. 18. července 2014. UNHCR. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/print/53c91bbb6.html> [citováno 13. července 2019].

Curry, David. *For Christians in Syria and Iraq, Trump's enthusiastic words on religious freedom must be met with action*. 19. června 2017. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/opinion/for-christians-in-syria-and-iraq-trumps-enthusiastic-words-on-religious-freedom-must-be-met-with-action> [citováno 25. července 2019].

Dearden, Lizzie. *Almost 10,000 Yazidis 'killed or kidnapped in Isis genocide but true scale of horror may never be known'*. The Independent. 9. května 2017. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-islamic-state-yazidi-sex-slaves-genocide-sinjar-death-toll-number-kidnapped-study-un-lse-a7726991.html> [citováno 9. června 2019].

Derespina, Cody. *Iraqi Christians held for months by ICE after crossing Mexican border in asylum bid*. 6. srpna 2015. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/us/iraqi-christians-held-for-months-by-ice-after-crossing-mexican-border-in-asylum-bid> [citováno 13. července 2019].

Editorial Board. *Hillary Clinton for president*. The Washington Post. 13. října 2016. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/opinions/hillary-clinton-for-president/2016/10/12/665f9698-8caf-11e6-bf8a-3d26847eed4_story.html?noredirect=on&utm_term=.c4a73f288f38. [citováno 10. února 2019].

Erdman, Shelby L., Tawfeeq, Mohammed, Alkhashali, Hamdi. *Islamic extremists kill 270 in attack on a gas field in central Syria, report says*. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/07/18/world/meast/iraq-isis-christians-threatened/index.html> [citováno 13. července 2019].

Hasan, Aameena Saeed a Aldakhi, Khaleel. 'If you can't save us, please bomb us': The U.S. must help free enslaved Yazidi women in Mosul. 19. října 2016. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/global-opinions/wp/2016/10/19/if-you-cant-save-us-please-bomb-us-the-u-s-must-help-free-enslaved-yazidi-women-in-mosul/?utm_term=.9a06e8a79917 [citováno 25. července 2019].

Independent International Commission of Inquiry on Syria. UN Commission of Inquiry on Syria: ISIS is committing genocide against the Yazidis. 16. června 2016. OHCHR. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=20113&LangID=E> [citováno 25. července 2019].

Independent International Commission of Inquiry on Syria. Commission of Inquiry on Syria calls for justice on the occasion of the third anniversary of ISIL's attack on the Yazidis. 3. srpna 2017. OHCHR. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21935&LangID=E> [citováno 25. července 2019].

Kalyvas, Stathis N., *The logic of violence in the Islamic State's war*. 7. července 2014. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/07/07/the-logic-of-violence-in-islamic-states-war/?utm_term=.ab8a9e439edc [citováno 13. července 2019].

Lamfalussy, Christophe a Tessières, Johana de. *La sixième nuit, j'ai été violée par tous les gardes. Salman a dit : 'Elle est à vous, maintenant'*. 23. února 2015. La Libre. Dostupné z: <https://www.lalibre.be/international/la-sixieme-nuit-j-ai-ete-violee-par-tous-les-gardes-salman-a-dit-elle-est-a-vous-maintenant-54e9fd2a35701001a1dfe527> [citováno 13. července 2019].

Lister, Tim. *ISIS: The first terror group to build an Islamic state?*. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/06/12/world/meast/who-is-the-isis/index.html> [citováno 13. července 2019].

Nazer, Fahad. *How religion could complicate U.S. intervention in Iraq*. 14. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/14/opinion/iraq-intervention-religion/index.html> [citováno 13. července 2019].

Nuri, R. *As Iraq's insurgency spreads beyond Mosul, UN rights chief 'alarmed' by reported abuses*.

13. června 2014. UN News. Dostupné z: https://news.un.org/en/story/2014/06/470752-iraqs-insurgency-spreads-beyond-mosul-un-rights-chief-alarmed-reported-abuses#.U59Es_IdV8E [citováno 13. července 2019].

Pirro, Jeanine. *Judge Jeanine: No One Is Willing to Stand Up for Middle Eastern Christians*. 24. duben 2015. Fox News. Dostupné z: <https://insider.foxnews.com/2015/04/26/judge-jeanine-pirro-no-one-willing-stand-middle-eastern-christians> [citováno 13. července 2019].

Rasheed, Ahmed. *Exclusive: Iraq says Islamic State killed 500 Yazidis, buried some victims alive*. Reuters. 10. srpna 2014. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-yazidis-killings/exclusive-iraq-says-islamic-state-killed-500-yazidis-buried-some-victims-alive-idUSKBN0GA0FF20140810> [citováno 1. července 2019].

Salama, Vivian a redakce AP. *Iraqi Christian militia patrols village retaken from Islamic State group, vows to hold ground*. 13. listopadu 2014. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/world/iraqi-christian-militia-patrols-village-retaken-from-islamic-state-group-vows-to-hold-ground> [citováno 13. července 2019].

Sengupta, Somini. *Russia Vetoes U.N. Resolution Calling Srebrenica Massacre 'Crime of Genocide'*. The New York Times. 8. července 2015. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2015/07/09/world/europe/russia-vetoes-un-resolution-calling-srebrenica-massacre-crime-of-genocide.html>. [citováno 23. března 2019].

Shea, Nina. *Only America can save Iraq's last Christians*. 29. července 2014. Fox News. Dostupné z: <https://www.foxnews.com/opinion/only-america-can-save-iraqs-last-christians> [citováno 13. července 2019].

Shubert, Atika a Naik, Bharati. *'Hundreds' of Yazidi women killing themselves in ISIS captivity*. 6. října 2015. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/10/05/middleeast/yazidi-women-suicide-in-isis-captivity/index.html> [citováno 13. července 2019].

Smith-Spark, Laura. *Iraqi Yazidi lawmaker: 'Hundreds of my people are being slaughtered'*. 6. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/06/world/meast/iraq-crisis-minority-persecution/index.html?no-st=9999999999> [citováno 13. července 2019].

Sly, Liz. *In Iraq, captured Yazidi women fear the Islamic State will force them to wed*. 16. srpna 2019. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/in-iraq-islamic-state-fighters-capturing-yazidi-women-to-take-them-as-wives/2014/08/16/3a349cd6-24d2-11e4-958c-268a320a60ce_story.html?utm_term=.a5cd3b6c5285 [citováno 13. července 2019].

Taylor, Adam. *Yes, the Islamic State's attacks on the Yazidis constitute genocide, new report says*. 12. listopadu 2015. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/11/12/yes-the-islamic-states-attacks-on-the-yazidis-are-a-genocide-new-report-says/?utm_term=.cdc49a022fa9 [citováno 13. července 2019].

Taylor, Lin. *Nearly 10,000 Yazidis killed, kidnapped by Islamic State in 2014, study finds*. Reuters. 9. května 2017. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-yazidis/nearly-10000-yazidis-killed-kidnapped-by-islamic-state-in-2014-study-finds-idUSKBN18527I> [citováno 9. června 2019].

Tawfeeq, Mohammed, Basil, Yousif, Fantz, Ashley a Morgenstein, Mark. *Terrifying execution images in Iraq; U.S. Embassy in Baghdad relocates some staff*. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/06/15/world/meast/iraq-photos-isis/index.html> [citováno 13. července 2019].

UNAMI. *UN reports serious human rights violations, potential war crimes in Iraq*. 18. července 2014. UN News. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2014/07/473352-un-reports-serious-human-rights-violations-potential-war-crimes-iraq> [citováno 13. července 2019].

Watson, Ivan. *Fleeing ISIS tyranny: Agony of the Yazidis*. 29. září 2015. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/09/28/middleeast/iraq-yazidis-agony/index.html> [citováno 13. července 2019].

Watson, Ivan, Sidner, Sara a Rowlands, Ted. *Neighbors joined ISIS slaughter, Yazidi says*. 17. srpna 2014. CNN. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/13/world/meast/iraq-mountain-yazidi-refugees/index.html> [citováno 13. července 2019].

Whitlock, Craig. *Did the Pentagon misjudge the danger on Iraq's Mount Sinjar?* 14. srpna 2014. The Washington Post. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2014/08/14/did-the-pentagon-misjudge-the-danger-on-iraqs-mount-sinjar/?utm_term=.02ba22b2824d [citováno 13. července 2019].

Projevy, tisková prohlášení

Bush, George W. 2001. *Address to a Joint Session of Congress and the American People*. Projev, Washington D. C., 20. září 2001. President George W. Bush, The White House. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> [citováno 7. června 2019].

Earnest, Josh. 2016. Press Briefing by Press Secretary Josh Earnest. Tiskové prohlášení, Washington D. C. 18. března 2016. The White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/03/21/press-briefing-press-secretary-josh-earnest-3182016> [citováno 25. července 2019].

McGurk, Brett a Earnest, Josh. 2016. Press Briefing by Press Secretary Josh Earnest and Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIL, Brett McGurk. Tiskový briefing, Washington D. C., 10. června 2016. The White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/06/10/press-briefing-press-secretary-josh-earnest-and-special-presidential> [citováno 25. července 2019].

Muradová, Nadja. 2015. *Statement By Nadia Murad Basee Taha, Trafficking Survivor, To The UN Security Council*. Projev, New York, 18. prosince 2015. The Freedom Fund. Dostupné z: <https://freedomfund.org/blog/5380/>. [citováno 22. března 2019].

Obama, Barack. 2014. *Remarks by the President on the Situation in Iraq*. Tiskový briefing, Washington D. C. 19. června 2014. The White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/06/19/remarks-president-situation-iraq> [citováno 13. července 2019].

Obama, Barack. 2014. *Statement by the President*. Projev, Washington D. C., 7. srpna 2014. White House. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/08/07/statement-president> [citováno 13. července 2019].

Pence, Mike. 2017. Remarks by Vice President Pence at the World Summit in Defense of Persecuted Christians. Projev, Washington D. C., 11. května 2017. The White House. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-world-summit-defense-persecuted-christians/> [citováno 25. července 2019].

Pence, Mike. 2018. Remarks by Vice President Pence at Ministerial To Advance Religious Freedom. Projev, Washington D. C., 26. července 2018. The White House. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-ministerial-advance-religious-freedom/> [citováno 25. července 2019].

Psaki, Jen. 2014. *ISIL Claims Massacre in Tikrit*. Tiskové prohlášení. Washington D. C., 15. června 2014. Department of State. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/06/227605.htm> [citováno 13. července 2019].

UNICEF. 2014. *Statement on child deaths in Iraq; attributable to Marzio Babilie, UNICEF Representative*. Prohlášení, New York, srpen 2014. Dostupné z: https://www.unicef.org/media/media_74676.html [citováno 1. července 2019].

Dokumenty

Dodatkový protokol II k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter. 12. srpna 1949. Ženeva. Mezinárodní červený kříž. Dostupné z: https://www.cervenkykruz.eu/cz/mhp_knihovna/zenevske_umluvy.pdf [citováno 8. června 2019].

Charta OSN a Statut mezinárodního soudního dvora. 26. června 1945, San Francisko. Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>. [citováno 23. března 2019].

Ideological Placement of Each Source's. Pew Research Center. 26. ledna 2016. Dostupné z: http://www.pewresearch.org/pj_14-10-21_mediapolarization-08-2/. [citováno 16. února 2019].

Prosecutor v. Radislav Krstic. IT-98-33-T. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii. 2. srpna 2001. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/440d3a/pdf/>. [citováno 15. února 2019].

Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the human rights situation in Iraq in the light of the abuses committed by the so-called Islamic State in Iraq and the Levant and associated groups. 27. března 2015. Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/791021> [citováno 13. července 2019].

Římský statut, 17. července 1998. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/sb033-09m-pdf.aspx. [citováno 23. března 2019].

Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia, 9. prosince 1948. Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-genocida.pdf>. [citováno 15. února 2019].

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Intertexuální výzkumný model 1 a 2 (tabulka)

Příloha č. 2: Ideologické zaměření publika médií (graf)

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Projekt diplomové práce

Analýza diskurzu jezídké genocidy

Jméno: Bc. Nela Vejvodová

Vedoucí práce: Mgr. Jan Daniel, Ph. D.

Studijní program: Bezpečnostní studia

Rok odevzdání projektu diplomové práce: 2018

Úvod do tématu

Svět se o jezidy, starobylé etnikum, které dlouhá staletí žije v oblasti na pomezí Iráku a Sýrie, začal detailněji zajímat 3. srpna 2014. Tehdy bojovníci takzvaného Islámského státu, kteří v té době v oblasti Levanty dobývali bez větších obtíží město za městem, zaútočili na jezidy obývající okolí hory Sindžár. Postupně islamisté zavraždili více než tři tisíce lidí, celkový počet mrtvých, zmrzačených či unesených jezídů přesahuje deset tisíc. Mnoho jezidských žen a dětí bylo odvedeno do otroctví do srdce nově vzniklého chalífátu, aby sloužily jako sexuální otroci či jako prosté zboží na místních trzích s lidmi.

OSN o téměř dva roky později označilo vraždění a zotročování za zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a konečně i za genocidu. Za genocidu dění označila jednomyslně i Rada bezpečnosti OSN. Jednomyslně pro odsouzení událostí jako genocidy hlasovala i Sněmovna reprezentantů amerického Kongresu. Za zločiny proti lidskosti je označila Liga arabských států. Nutno podotknout, že Organizace spojených národů se nezabývala pouze vražděním jezídů, za genocidu označily Spojené národy i zločiny páchané na místních křesťanech a příslušnících jiných minorit. Spojené státy nakonec iniciovaly vznik speciálního vyšetřovacího tribunálu při OSN.

Ve své diplomové práci se zaměřím na analýzu diskurzu jezidské genocidy. Jaký byl proces uznání násilí ze strany bojovníků Islámského státu za genocidu na mezinárodní úrovni, podrobně rozeberu, jak se k celé věci stavěli jednotliví aktéři – na obecnější úrovni pak také rozeberu, jak bylo v minulosti s pojmem „genocida“ nakládáno a co obsahoval.

V tomto kontextu bude důležité zaměřit se i na to, jak probíhal proces jakéhosi vyčleňování jezídů z celé blízkovýchodní „komunity“. Tento moment je z hlediska analýzy diskurzu jezidské genocidy stěžejní – většina západního světa vidí muslimy jako jednodlitou a víceméně homogenní skupinu, rozdíly mezi jednotlivými odnožemi islámu, potažmo mezi etniky, jsou pod jeho rozlišovacími schopnostmi. Přitom, jak ukazuje podobná analýza Lene Hansen o bosenské válce, je toto rozlišení stěžejní, chceme-li analyzovat tento diskurz.

Co se týče metodologie, v rámci diskurzivní analýzy budu zkoumat, jak použití určitého jazyka a slov odráží společenský kontext a jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa. Při diskurzivní analýze je třeba nalézt konkrétní skupinu výpovědí, která by ale nebyla ničím bez společenského kontextu, je tedy třeba zohlednit i pozici mluvčího a adresáta a také sdělení samotné a kanál použitý pro jeho rozšíření. Soubor všech těchto podmínek určuje, jak bude na určitý pojem či problém nahlíženo.

Cíl práce, výzkumná otázka a teoretický rámec

V rámci své diplomové práce odpovím na otázku jak bylo v rámci tématu zacházeno se slovem „genocida“, jak došlo rétoricky a psychologicky k odlišení příslušníků jezidské menšiny od ostatních obyvatel regionu, a také jak došlo k definování událostí na hoře Sindžár a následujícího vývoje jako „genocidy“ a jak na ni hlavní aktéři reagovali. Všechny tyto monety jsou důležité pro diskurzivní analýzu toho, jak došlo k vyčlenění „jezidské“ otázky z blízkovýchodního dění.

V diplomové práci se budu zabývat tím, jak se slovy zacházeli politici, diplomaté či novináři, jak se měnila politická a společenská realita skrze proslovy, nóty a novinové články. Označením nějaké události či soboru událostí za genocidu z podstaty slova zavazuje toho, kdo s tímto slovem operuje, ke konkrétní akci – nejenom v etické rovině, ale také v rovině právní. Pro zodpovězení výše zmíněných otázek bude třeba analyzovat řadu rétorických figur a prostředků, které byli při referování či debatování o tématu používány.

Hlavním textem, se kterým budu pracovat při diskurzivní analýze, bude kniha od profesorky Lene Hansen z Katedry politických věd Univerzity v Kodani *Security as Practice – Discourse Analysis and the Bosnian War*. Hansen stanovila hlavní body podobné diskurzivní analýzy, zaměřila se na konkrétní otázky a momenty, které změnily náhled západního světa na bosenskou válku. Šlo právě o postupný rétorický obrat, když od sebe nejprve bylo odděleno vše „balkánské“ a „bosenské“, aby posléze bylo možné vydělit ze skupiny „Balkánců“ menší a konkrétní národ Bosňáků, na kterém byla ostatními páchána genocida. Zároveň bylo také nutné zvýraznit civilní stránku války a jejích obětí.

V rámci analýzy diskurzu jezidské genocidy využiji i intertextuální analýzu, konkrétně takzvaný druhý intertextuální výzkumný model, který kromě oficiálního „státního“ diskurzu analyzuje také právě články, názory politických oponentů či vyjádření nestátních organizací. Mezi analyzované dokumenty v takovém případě patří třeba stenozáznamy debat v parlamentu či jednotlivých výborech, názorové texty v médiích (která lze často rámovat jako liberální, levicová, konzervativní a podobně), názorové debaty, a v neposlední řadě i veřejné debaty a vystoupení. Pro potřeby této práce jsem zúžila výběr analyzovaných mediálních výstupů na texty trojice amerických médií – webové zpravodajství televizí CNN a Fox News a internetové vydání deníku The Washington Post. Americká média, byť s globálním záběrem, jsem vybrala především proto, že podstatná část analyzovaného diskurzu se formovala se Spojených státech, mezi americkými diplomaty, vládními činiteli a kongresmany. Všechna tři zmíněná média kromě klasického zpravodajství přinášejí i politické analýzy zaměřené na americkou domácí i zahraniční politiku.

Nutným výstupem z analýzy jednotlivých textů bude i zhodnocení toho, jak silně oficiální diskurz rezonoval ve společnosti a v diplomatických a politických kruzích, jak probíhala transformace daného diskurzu (zmíněné vyčlenění jezídů jako samostatné kapitoly bojů v Sýrii a Iráku) a jak se měnilo mediální pokrytí tématu, nicméně nepůjde o hlavní část mé práce.

Osnova a struktura práce

1. Úvod
2. Metodologie: Diskurzivní analýza
3. Přístupy ke zkoumání genocidy
4. Jezídové
  - 4.1. Historie a kořeny jezídů
  - 4.2. Jezídové a Islámský stát
    - 4.2.1. Mezinárodní intervence
  - 4.3. Současná situace
5. Ustanovení diskurzu jezídské genocidy
  - 5.1. Situace před srpnem 2014
  - 5.2. Pozice hlavních aktérů
6. Debata o jezídské genocidě
  - 6.1. Změna diskurzu
  - 6.2. Reakce na genocidu
7. Závěr

V prvních částech diplomové práce se budu zabývat metodologií a teoretickým rámcem genocidy – z jakých úhlů lze ke zkoumání genocidy přistupovat. Otázka, která se k tomu váže, je jednoduchá: Co se musí stát, aby byla událost za genocidu vůbec označena a co uznání znamená. Jak jsem již zmiňovala výše, z označení nějaké události za genocidu, plynou určité humanitární a právní implikace. Právě kvůli nutnosti a povinnosti konat, bývá mezinárodní společenství v současné době bohužel zdrženlivé v používání podobných termínů – což je i případ genocidy jezídů v Iráku a Sýrii.

V další části diplomové práce se budu zabývat historií a kořeny etnicko-náboženské skupiny jezídů. Historický background je v tomto případě velmi důležitý, jelikož právě ten přispěl ke změně diskurzu a mezinárodního vnímání celého tématu. Stejně tak je důležité analyzovat jednotlivé události z roku 2014 a let následujících, které vůbec agendu jezídské

genocidy nastolily. Důraz je v této souvislosti třeba klást na první mezinárodní intervenci, která se zaměřila na pomoc – byť omezenou – jezídům.

V této kapitole budu využívat dvou knih profesora mezinárodních vztahů a politických věd na Univerzitě George Washingtona Michaela Barnetta – *Eyewitness to a Genocide - The United Nations and Rwanda* a *The International Humanitarian Order*. První kniha do detailu zkoumá genocidu ve Rwandě z roku 1994, Barnett do podrobnosti popisuje a analyzuje pozici Organizace spojených národů a její nečinnost, která vedla k otřesným zločinům proti lidskosti – rozhodnutí nekonat Barnett vysvětluje nikoliv jako cynismus či nedostatek zájmu, ale jako rozhodnutí vysoce pragmatické. Přesto se ale dá alespoň část odpovědnosti právě Spojeným národům připsat, jelikož nekonaly a nebránily „své“ morální hodnoty a standardy – což je jedna ze součástí celé problematiky. Předloha v podobě analýzy diskuze o rwandské genocidě mi pomůže zodpovědět, jak dochází k označení události za genocidu a jaká následuje (nebo by měla následovat) reakce ze strany morálně odpovědných aktérů – v obou případech je to minimálně právě OSN.

Druhá kniha se pak zabývá analýzou mezinárodního právního rámce a toho, jak vůbec vznikl a co se na jeho vzniku podílelo. Barnett v této knize propojuje mezinárodní řád s řádem Organizace spojených národů, což je důležitý aktér i ve mnou analyzovaných událostech – zejména pak Rada bezpečnosti OSN.

V další části práce, v samotné analýze diskurzu jezidské genocidy, se zaměřím na pozici jednotlivých aktérů – zejména Spojených států amerických a Organizace spojených národů a v menší míře i Ligy arabských států a Velké Británie. Po rozebrání „vnitřní“ debaty o genocidě jezídů shrnu proces změny diskurzu v samostatné kapitole. Uvedu konkrétní příklady, jak se diskurz jezidské genocidy měnil v průběhu času.

Orientační seznam literatury

Açikyildiz, Birgül. *The Yazidis*. Tauris. 2014. ISBN 978-1-78453-216-1.

Ahmed, Azam. Nordland, Rod. *Betrayal of Yazidis Stokes Iraqi Fears Of Return to 2006 Sectarian Horrors*. *New York Times*; 8/27/2014, Vol. 163 Issue 56606.

Barnett, Michael. *Eyewitness to a Genocide - The United Nations and Rwanda*. Cornell University Press. 2016. ISBN 978-1-5017-0243-3.

Barnett, Michael. *The International Humanitarian Order*. Routledge. 2010. ISBN 978-0415776325.

Černý, Karel. *Jezídové*. Nakladatelství Lidové noviny. 2016. ISBN 978-80-7422-589-5.

Dogan, S., Gurkan, C. et al. A glimpse at the intricate mosaic of ethnicities from Mesopotamia: Paternal lineages of the Northern Iraqi Arabs, Kurds, Syrians, Turkmens and Yazidis. *Plos One* 2017 Nov 03; Vol. 12 (11).

Dulz, Irene. The displacement of the Yazidis after the rise of ISIS in Northern Iraq. *Kurdish Studies*. Oct2016, Vol. 4 Issue 2, p131-147. 17p.

Gebelt, Jiří. *Ve stínu islámu*. Vyšehrad. 2016. ISBN 978-80-7429-692-5.

Hansen, Lene. *Discourse Analysis and the Bosnian War*. Routledge. 2006. ISBN 0-415-32653-2.

Hanish, Shak. Christians, Yazidis, and Mandaeans in Iraq: A Survival Issue. *Digest of Middle East Studies*; Spring2009, Vol. 18 Issue 1, p1-16, 16p.

Holland, Tom. Don't forget the Yazidis: To avoid the next genocide, remember the last. *The Spectator*. August 12, 2017, Vol. 334 Issue 9859.

Chertoff, Emily. Prosecuting Gender-Based Persecution: The Islamic State at the ICC. *Yale Law Journal*; Feb2017, Vol. 126 Issue 4, p1050-1117, 68p.

McLaughlin, Jenna. Advocating for the Yazidis. *National Journal*. 3/14/2015, p1-1. 1p.

Van Schaack, Beth. The Iraq Investigative Team and Prospects for Justice for the Yazidi Genocide. *Journal of International Criminal Justice*. Mar2018, Vol. 16 Issue 1, p113-139. 27p.